

SOTHØNA

ØSTENSJØVANNETS VENNER

Nr. 26 - November 2003 - Årgang 14

Foto: Audun Brekke Skrindo

SOTHØNA

Nr. 26 • November 2003. Årgang 14

Medlemsblad for Østensjøvannets Venner

I denne utgaven kan du lese om:

Leder - Bymiljøprisen til ØVV	Side 3
Miljøvernminister Børge Brende med honnør til ØVV	Side 4
Østensjøgårdene fredes	Side 6
EUs vanndirektiv	Side 8
Duetårnet ved Østensjøvannet	Side 9
European Birdwatch Day	Side 9
Det skjer ved Østensjøvannet	Side 10
Østensjø skole 85 år	Side 12
Oslo Elveforum	Side 14
Oppgangssaga - et kulturminne	Side 15
Mitt Østensjøvann	Side 16
Cathrines Hjørne	Side 18
Minna Wetlesens "husholdningsbog"	Side 20
Østensjørusken	Side 21
Artspresentasjon - Gråspurv	Side 25
Østensjødagen 2003	Side 26/52
Karnappmannen	Side 28
Slåttenga Sjøli	Side 30
Østensjøbroen pusses opp	Side 31
Historisk vandring	Side 31
Besøk fra Tyskland	Side 31
Fra Bryn jernbanestasjon til Tveten gård	Side 32
Bymiljøprisen 2003	Side 33
Temaskilting	Side 34
Farvel til Bakkehuset	Side 35
Fugletur i april	Side 35
Botanisk vandretur ved Abildsø gård	Side 36
Skjøtselsseminar	Side 38
Skjøtsel av bynær natur	Side 39
Pensjonistgruppa	Side 39
Minner fra Fettgården og Grønli	Side 40
Gneisstol fra Rotary	Side 43
Søppel omkring Østensjøvannet	Side 44
Hvordan opprettholde et rikt fugleliv	Side 45
Finn "ditt eget Østensjøvann"	Side 47
Forvaltningsplan for Østensjøområdet Miljøpark	Side 49
Fremmed treslag i Almedalen	Side 50
Østensjøområdet på gamle bilder	Side 50

Skadet fugl kan meldes Fuglehjelpen:

Tlf.: 911 65 789 og 900 86 161

Forurensning

Ved forurensning, oljeutslipp eller liknende,
kontakt vann og avløpsetatens telefonvakt
(hele døgnet): tlf.: 23 43 79 00

ØSTENSJØVANNETS VENNER

POSTBOKS 77 OPPSAL

0619 OSLO

Bankgirokonto: 7874.05.56761

Organisasjonsnr.: 983034446

E-post til redaksjonen og styret:

post@ostensjovannet.no

Hjemmesider:

www.ostensjovannet.no

Redaksjon

Leif-Dan Birkemoe (Redaktør)

Tlf.: 22 27 51 93

dbirkemo@online.no

Paul Fekjær

Tlf.: 22 64 58 13

Finn A. Gulbrandsen

Tlf.: 22 27 28 10

Sats og layout. Sponsorkontakt

John H. Liberg

Tlf.: 22 26 05 17

liberg@bredband.no

Grafisk

Oslo Aksidenstrykkeri

Trykk

Nordberg Trykk

Omslagsfoto Grønnspekk (*Picus viridis*)

Audun Brekke Skrindo

Førstesidelogo: Anne Durban

Opplag: 3 000 eks.

Foreningens styre

Leder: Amund Kveim

Tlf.: 22 27 43 86

Nestleder: Finn A. Gulbrandsen

Tlf.: 22 27 28 10

Sekretær: Tiril Andersen

Tlf.: 22 26 86 39

Kasserer: Leif-Dan Birkemoe

Tlf.: 22 27 51 93

Styremedlemmer:

Johan Mollatt

Eirik Wærner

Paul Fekjær

Varamedlemmer:

Hanne Blesvik

Trond Strømdahl

Odd Frode Ulbrandt

Solveig Olavsén

Medlemskontingent 2003

Hovedmedlem: kr. 100

Hustandsmedlem kr. 10

Foreninger m.m. kr. 400 +

Firmaer/bedrifter m.m. kr. 800 +

Kontingenten betales til foreningens
bankgirokonto: 7874.05.56761

Vi takker våre annonsører for støtte til
utgivelse av bladet.

Leder i Østensjøvannets
Venner, Amund Kveim..

Bymiljøprisen til ØVV Ny bydel – nye utfordringer

Østensjøvannets Venner ble i sommer tildelt Oslo kommunes Bymiljøpris for 2003 for sitt mangeårige arbeid for vern og skjøtsel i Østensjøområdet. Tildelingen bekrefter at vårt arbeid blir verdsatt og lagt merke til, og den gir oss inspirasjon til å arbeide målrettet videre.

Tildelingen er samtidig en honnør til de mange som gjennom en årrekke har lagt ned uttallige arbeidstimer i frivillig arbeid for Østensjøområdet. Spesielt bør her nevnes foreningens mangeårige leder, ildsjelen Finn Gulbrandsen, som var en av initiativtakerne til etablering av foreningen. Vi takker for tildelingen!

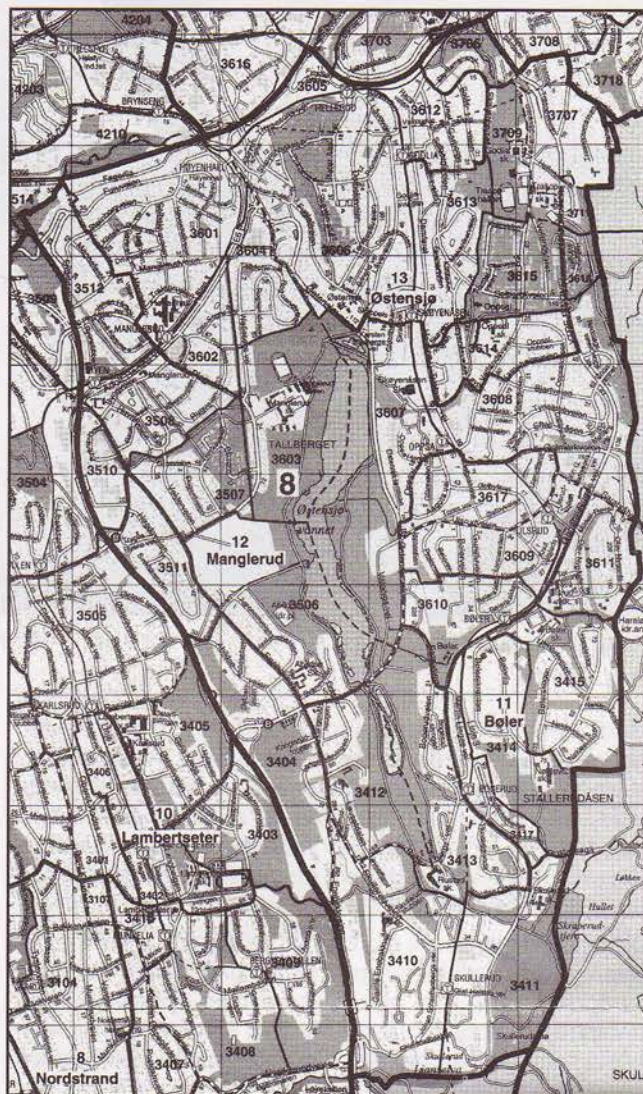
Høstens kommunevalg ligger bak oss og vi ser frem til å møte våre nye folkevalgte i den nye store Østensjø bydel. Selve valget ble gjenstand for ekstra oppmerksomhet i og med det hos oss skulle gjennomføres direktevalg av representanter til Bydelsutvalget.

Partienes valgbrosjyrer og representantenes utsagn på valg møter vitner om at forholdet til Østensjøvannet vil stå høyt på politikernes dagsorden. Det er imidlertid i det løpende arbeidet mellom valgene at de vanskelige avveiningene mellom ulike hensyn foretas og beslutninger fattes. Vi håper derfor å kunne etablere et tett samarbeid både med det nye bydelsutvalget og bydelens administrasjon.

Vannkvaliteten i Østensjøvannet er som følge av årtier med forurensning svært dårlig. Kommunen har derfor lagt ned svært mye arbeid i å utrede hvorledes vannkvaliteten kan forbedres, og en rekke tiltak er foreslått. I Bogerudmyra har man ved hjelp av kunstig tilførsel av rent vann klart å opprettholde en bedre kvalitet, og det er vårt håp at bl.a. plantebestander som har forsvunnet ved selve Østensjøvannet kan gjenetableres etterhvert som vannkvaliteten forbedres. I den forbindelse har kommunen søkt konsesjon for en videreføring av dagens overføring av vann fra Nøkle vann til Bogerudmyra og derved Østensjøvannet.

Konsesjon er nå innvilget, men den er begrenset til 10 år. Dette betyr at vi har en stor utfordring i form av å få

retablert tilstrekkelig naturlig tilførsel av rent vann til Østensjøvannet i løpet av denne perioden. Aktuelle tiltak kan bl.a. være etablering av naturlige renseparker ved bekkeutløpene, åpning og rensing av bekker, samt retting og forebygging av kloakklekkasjer. Arbeidet med vannkvalitet i denne tiårsperioden vil derfor kunne være helt avgjørende for Østensjøvannets videre skjebne.

Østensjøvannet ligger, som kartet viser, i sentrum av den nye bydelen Østensjø.

Miljøvernminister Børge Brende med honnør til Østensjøvannets Venner

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

På et politisk folkemøte ved Østensjøvannet i begynnelsen av september ga miljøvernministeren en uforbeholden takk til Østensjøvannets Venner "for den fantastiske jobben dere har gjort opp gjennom mange år. Østensjøvannet hadde ikke vært tatt vare på, på denne måten, hvis det ikke hadde vært for alle disse ildsjelene".

Miljøvernministeren la heller ikke skjul på sin personlige begeistring for vannet. "Østensjøvannet er en perle, en oase midt i byen" og at "Østensjøvannet har tiltrekningskraft", kunne han bekreftende meddele ved at han hadde tatt familien med på tur rundt vannet.

Miljøvernminister Børge Brende og Amund Kveim var skjønt enige om at Østensjøvannet er en oase midt i byen

Amund Kveim, leder i Østensjøvannets Venner, fant anledningen til å minne miljøvernminister Børge Brende, byrådsleder Erling Lae og byråd for miljø og samferdsel Hilde Barstad, om det korrektiv fra sidelinjen som frivillige interesseorganisasjoner kan gi, også som uttrykk for lokalbefolkningens syn.

-Det er alltid hyggelig å motta gode ord og vite at det arbeid foreningen driver blir satt pris på fra myndighetenes side. Det spesielle ved vårt område er at man her har så mye konsentrert på et så utrolig lite område. Men inne i en storby er det et ganske stort område. Og det er noe av det som har vært problemet. Det har vært utsatt for press, kloakkutslipp og utbygningsforslag. Det er bakgrunnen for vårt arbeid, sa Amund Kveim.

Vernestatus

Amund Kveim reiste spørsmål om områdets vernestatus.

- Det er jo bare vannet og en smal stripe med våtmark rundt som faktisk er fredet. Resten har bare et reguleringsmessig vern. Vi bør vurdere om hvorvidt det er nok, for selv om vi stoler på dagens myndigheter i Oslo, så er det slik at tidene skifter og presset er stort. Vi skulle gjerne ha sikret dette en gang for alle.

Tar utfordringen

Miljøvernminister Børge Brende minnet om sitt første møte med Østensjøvannets Venner på sitt kontor i 1986/87 hvor vernestatusen for Østensjøvannet ble tatt opp.

- At dette nå er et naturreservat og i forhold til det vern det gir, det fremstår i dag som en selvfølge og det er fint at det ble tatt vare på.

Jeg er da over i den diskusjonen vi også har i forhold til nasjonalparker. Da er det ofte mange som sier – å nei, trenger vi disse nasjonalparkene? Det er ofte ganske kontroversielt fordi at det å ta vare på naturen betyr selvsagt også at man må innføre visse restriksjoner. Man kan ikke da kjøre med traktor på samme måte som tidligere og kan ikke lage nye veier og bygge nye hytter i disse områdene. Men jeg tror at man kan bruke det som eksempel, Rondane nasjonalpark, som ble opprettet som den første i 1962. Ingen i dag vil si å det var en skandale at vi opprettet Rondane nasjonalpark i 1962, eller at vi opprettet Børgefjell nasjonalpark i 1963. I dag er det enighet om at det var riktig. Og da er det også enighet om at det er og var riktig å ta vare på Østensjøvannet. Men det var ikke ukontroversielt. Og jeg tar utfordringen om at det kreves nye tiltak for at man skal verne om denne naturperlen. Jeg tror også at kommunen tar ansvar her, sa Børge Brende

Informasjon og skjøtsel

Amund Kveim ba også om at politikerne tok med seg tanken om bedre informasjon, diskret plassert og godt tilrettelagt for publikum, slik vi ser det i våre naboland Sverige og Danmark. Behov for langsiktig skjøtsel med kontinuitet i tilførsler av midler ved å lage et system i fellesskap og sørge for at området ikke forringes, var også en problemstilling Amund Kveim ønsket tilbakemelding på.

Ikke spise opp området

-Jeg tror at det er riktig at man nå gjennomfører skjøtselstiltak, men man må ikke frisere området til et parkmessig område. Det forstår jeg at det heller ikke er det som ønskes, sa Børge Brende og fortsatte. -Man kan heller ikke dynges det ned med informasjon. Det må gjøres på en god og naturfaglig riktig måte. Jeg tror området tåler litt mer av den type fremover. Jeg tror også at man må være bevisst i forhold til plan- og bygningsloven på dette område, slik at man ikke begynner å spise opp området. Det forstår jeg også at man lokalt vil ta på alvor. Og det kan man kanskje få forsikringer om både fra Byrådet og Bystyret og også det lokale Bydelsutvalget.

Lokal debatt

-Så kan jo noen si at miljøvernministeren bør bestemme at hele området skal fredes og vernes. Det kan en sikkert gjøre. Det er ikke meg imot at man tar skikkelig vare på området. Men samtidig så tror jeg, at når Østensjø Høyre legger et valgkamparrangement til Østensjøvannet, så er det lokal interesse knyttet til å ta vare på området. Og det er også den diskusjonen vi har i forhold til markagrensen. Selvsagt kan vi sitte i Miljøverndepartementet i Myntgata 2 å bestemme hvor markagrensen skal være, men da har man også mistet den lokale debatten. Og den levende lokalpolitiske debatten om det, den vil jeg ikke kutte ut.

Spiker med og uten hode

-Jeg synes det er viktig at man skaper et engasjement, men da må man også tørre å ta sjansen på at våre lokalpolitikere kan gjøre noe dumt, men de kan kastes etter fire år. Det er som med spiker, den kan trekkes ut og kan brukes til andre ting også. Og det er de med hode på. De uten hode det er litt større problem, det da, innrømmet miljøvernministeren.

-Men for å si det sann, jeg er glad for at vi har en lokalpolitisk debatt om det. Men vi har selvsagt også de mulighetene, hvis lokalpolitikere over tid opptrer allsidig ubegavet, så har vi altså Naturvernloven og vi kan gå inn med midlertidig vern og

lignende. Men med den politikken som man da ønsker, i alle fall fra Oslo sin side, så har det ikke vært noen problemstilling å gjøre den type ting, sa Brende.

Trusler mot biologisk mangfold

Børge Brende har engasjert seg globalt, ikke minst gjennom FN, men også lokalt for større forståelse for miljøet.

Spredning av fremmede arter regnes som en av de største truslene mot biologisk mangfold globalt, nasjonalt og lokalt ved Østensjøvannet. Men handling mangler i dag i stor grad. Sothøna spurte derfor om det vil settes iverk nødvendige tiltak i umiddelbar fremtid, f.eks. økonomiske virkemidler til bekjempelse, juridiske virkemidler for å hindre utplantning, endret skjøtsel av veikanter og informasjonskampanjer for å få folk til å forstå hvorfor de ikke skal kaste hageavfall ut i naturen?

Kjempeansvar

-I verden i dag forsvinner arter i et omfang som er hundre ganger det som er naturlig, dvs. at det forsvinner tusenvis av arter hvert år. Og de forsvinner for alltid. Derfor er det et kjempeansvar, med konservative øyne, det å redusere og stoppe tapet av det biologiske mangfoldet, understreket miljøvernministeren.

-Vi driver nå kartlegging i nesten alle landets kommuner i forhold til biologisk mangfold, også av arter som er truet. Oslo gjør det også - og er veldig gode på det - det setter jeg pris på!

Biomangfoldlov-utvalget

-Det er også sann at vi neste sommer får noe som heter BLUT-utvalget, Biomangfoldlovutvalget, for å ta vare på arts-mangfoldet. Gjennom en kommunal kartlegging så vil man da ikke plassere boliger eller industri akkurat i de mest biologisk rike områdene i dag. Så kan man finne ut hva som er barns rettigheter i området og hva som er de langsiktige byutviklingsprioriteringene. Men det med hvor det er spesielle naturverdier å ta vare på, er ikke så mye en del av de politiske vurderingene. Jeg synes også det å introdusere fremmede arter som ikke har noe i naturen å gjøre, er en uting. Vi har ingen gode eksempler på at introduksjon av fremmede arter har vært noen suksess, kunne Brende fortelle.

All støtte kuttet

-Derfor har også Regjeringa gjennom landbruksministeren kuttet ut all støtte til introduksjon av fremmede, ikke stedegne treslag. Vi har brukt millionvis av kroner hver år gjennom landbruksdepartementet og oppfordret folk til å betale bønder på Vestlandet til å plante grantrær der det aldri har vært grantrær. Det er altså ikke holdbar miljøpolitikk, mente Brende.

Grøntdrag

-Når det gjelder grøntområder, grøntdrag og lekeplasser, er det viktig å ta vare på. Det å lage grøntdrag er man blitt mer og mer opptatt av. Det å komme fra marka og ned i boligområdene på en skikkelig måte. Det må ikke være slik at den eneste måte å komme seg ut i marka på er å kjøre og sette igjen bilen på parkeringsplassen. Det er en del av en totalopplevelse det å kunne gå eller sykle hjemmefra og komme seg opp i marka, avsluttet miljøvernministeren.

Børge Brendes besøk ved Østensjøvannet kunne godt ha vært lenger for spørsmålene var mange, men miljøvernministeren skulle samme dag også rekke å åpne den første nasjonalpark på 10 år – Møysalen nasjonalpark i Vesterålen i Nordland.

Østensjøgårdene fredes!

Det er lang tid siden Byantikvaren varslet oppstart av fredning av Østensjøgårdene – nå skjer det endelig! Ganske snart vedtar Riksantikvaren fredningen av gårdene. Da fredes alle de gamle husene og tunene med hager og jordene rundt samt Almedalen.

Av: Marte Boro, antikvar hos Byantikvaren.

Låven på Søndre Østensjø gård til venstre. De øvrige bygningene tilhører Nordre Østensjø gård

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Hva er en fredning?

Denne fredningen gjøres med hjemmel i Kulturminneloven. Fredningen medfører at det ikke er tillatt å endre, bygge om eller rive bygningene. Områdene som fredes skal bevares og driftes slik det gjøres i dag. Det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer arbeider som går utover vanlig vedlikehold av bygningene. Mest mulig av de opprinnelige eller de eldre elementene og detaljer slik som gjerder, vegetasjon og bygningsdeler som panel, vinduer, dører, listverk og overflatebehandling skal beholdes. Vedlikehold skal så langt det er mulig skje med samme teknikk og materialer som opprinnelig.

Dette er strenge regler som pålegges eieren – og ofte blir vedlikeholdskostnadene større enn normalt pga disse kravene. Vi hos Byantikvaren skulle svært gjerne hatt midler som støttet opp om et godt vedlikehold av fredete anlegg. I dag er det eierne som har dette vedlikeholdsansvaret, og den støtten som evt. gis til dette er som oftest minimal.

Hvorfor Østensjø-gårdene?

Abildsø gård, på vestsiden av vannet, ble fredet i 1997. Når Østensjøgårdene nå fredes, sikres enda mer av den verdifulle landbrukshistorien ved Østensjøvannet og et usedvanlig viktig kulturlandskap. Gårdene er viktige historiefortellende elementer i miljøet og de er av Oslos best bevarte og komplette gårdstun med innmark i full drift.

Disse gårdene er blant få bevarte gårdsbruk i Oslo. De bynære gårdsbrukene er i stor grad borte – i alle fall jordene og gjerne også driftsbygningene. Abildsø og Østensjø var – og er – store og sentrale gårder både i Akerbygda og i forhold til Christiania/Oslo.

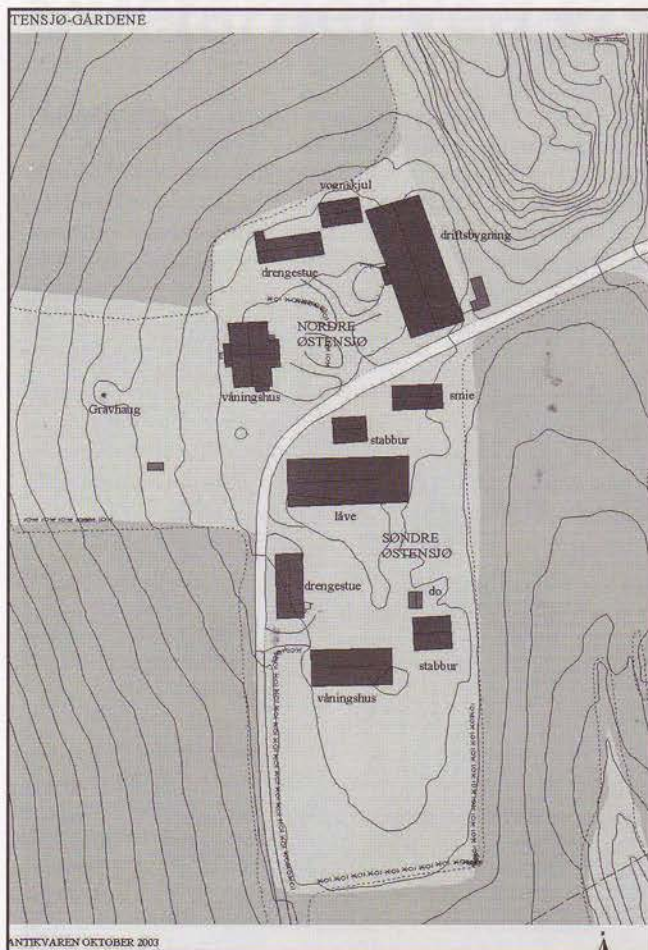
Beliggenheten nær byen var tidligere viktig – her var det mange munnar å mette og et stort marked for landbruksprodukter. I våre dager med effektiv transport betyr beliggenhet i forhold til markedet lite – slik var det ikke tidligere da melka ble kjørt til byen med hest og kjerre!

Formålet med fredningen er å sikre gårdene slik at det også i framtida vil være mulig å oppleve dem som gamle gårdsbruk og som del av miljøet ved Østensjøvannet.

Bebyggelsen

I løpet av 1800-tallet skjedde store endringer innen jordbruket og jordbruksbebyggelsen.

Østensjøgårdene, med de to gårdstunene, representerer to ulike tidsepoker fra 1800-tallet. Søndre ble hovedsakelig bygget opp tidlig på 1800-tallet i empire-stil, anlagt som firkanttun, typisk for distriktet. Bebyggelsen på Nordre Østensjø kom til rundt 1870-80 årene i sveitserstil.

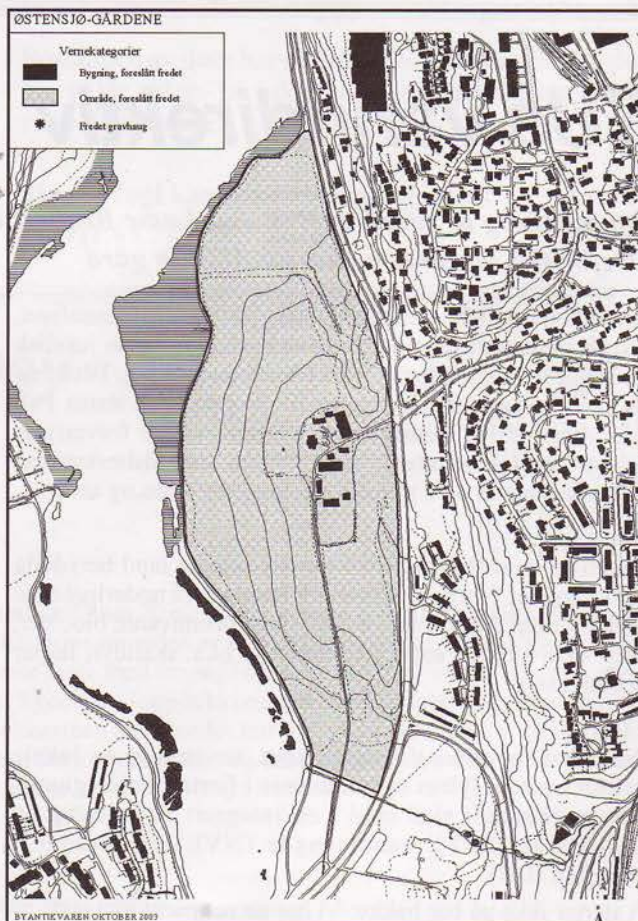
På tunet på Søndre Østensjø er det i dag bevart 4 eldre bygg:

- Våningshuset som ble oppført i 1843 av Halvor Tveter. Bygningen har empir-fasader preget av den tradisjonelle byggeskikken som bedrestilte østlandsbønder valgte på denne tida. I planløsningen i denne bygningen ser vi imidlertid noe nytt - den viser et tidlig eksempel på ny organisering av dagliglivet på en storgård. Husbondfolket nøyde seg ikke lenger med kammers til eget bruk. Dette rommet ble til soverom og familien fikk i tillegg egen dagligstue, hagestue og egne soverom i tillegg til finstua som ikke var i daglig bruk. Innenfor kjøkkenet ble det delt av til spiskammers – et nytt element i bondens hus. Det mest særegne var imidlertid at tjenestejenta har fått eget rom og ikke lenger måtte sove på kjøkkenet.
- Drengestua inneholder antakelig deler fra det gamle våningshuset som ble oppført på slutten av 1700-tallet. Stua fikk sin nåværende form i 1840-årene.
- Stabburet ble oppført i lafta tømmer på slutten av 1800-tallet.
- Driftsbygningen ble oppført i 1814 av Jørgen Young – han med Youngstorget! Dette er den best bevarte uthusbygningen i Aker. Vestre del er laftet, østre del er et tilbygg i bindingsverk. Begge er samlet under et felles halvt valma tak. Den vestre delen har en spesiell form for lafta takkonstruksjon. Bygningen inneholder foruten arealer for mat og før-lager også stall og hønsehus, og er en slags forløper for enhetslåven som kom seinere, hvor også fjøset var innpassa. Foruten de stående bygningene er det bevart en grunnmur mellom dagens drifts-

bygning og stabburet. På den sto en enetasjes bygning med høyt valmet tak. Den inneholdt antakelig to fjøs med et vognskjul mellom. Fjøsene har avløst hverandre – eller vært brukt parallelt.

På Nordre Østensjø er det bevart 6 bygninger:

- Våningshuset ble satt i stand i 1875 før det ble tatt i bruk som förrådsbygning. Det har interiør og eksteriør som stammer fra denne ombyggingen og framstår i dag som et typisk sveitserhus fra slutten av 1800-tallet. Men bygningen har en svært tjukk indre vegg som kan tyde på at den består av to separate laftete kjerner satt inntil hverandre. Det er sannsynlig at disse to delene ble bygget sammen i 1875 og at våningshuset før dette var mindre.
- Drengestua/bryggerhuset er bygget i utmurt bindingsverk og antakelig laft.
- Stabburet ble satt opp i 1875 da Haakon Tveter tok over gården. På taket er det klokketårn med ei vindfløy med initialene til Haakon Tveter og årstallet 1875.
- Driftsbygningen er det vi kaller en enhetslåve. Her var förlager og fjøs samlet i ett bygg. Slike driftsbygninger ser vi mange av ennå i dag – men omleggingen av jordbruket gjør at mange av dem ikke lenger er i bruk. Og når bygninger ikke lenger blir brukt, kommer ofte forfallet fort. Dette er store bygninger som krever vedlikehold – vedlikehold som koster. Slik er det på Østensjø også – bygningen har ikke nå noen bruk og trenger vedlikehold.
- Smia og vognskjulet er begge oppført i bindingsverk.

Gårdenes historie

Gårdsnavnet, i gammelnorsk form Austansjør, henviser på beliggenheten "østenfor sjøen". Og så har vel vannet fått navn etter gården igjen!

Gårdene nevnes allerede på 1200-tallet – men det har vært bosetning her langt tidligere – det forteller flere arkeologiske funn. Omlandet omkring Østensjøvannet ble i middelalderen kaldt Oslohverfi dvs. Oslo grenda! Det er framdels rester etter de eldre veiene som bandt den tidlige bosetningen sammen. Den gamle veien går gjennom gårdstunet. Denne veien strakte seg fra Enebakk og inn til Oslo. Det er bevart en rekke gravhauger som også vitner om tidlig bosetning. I hagen på Nordre ligger en av dem.

I løpet av middelalderen går gårdene over i kirkens eie, slik så mange andre gårder. Ved reformasjonen i 1536 ble kirkens og klostrenes eiendommer overdratt til kongen. Langvarige kriger og svekkete inntekter gjorde at kronen på 16- og 1700-tallet måtte selge en rekke av gårdene i Oslo – også Østensjøgårdene.

I 1656 ble Østensjø delt i to selvstendige gårder og bygslet bort hver for seg. Fra 1730 ble gårdene for kort tid samlet igjen da Haagen Jenssøn og Berte Baatelsdatter kjøpte gårdene, men ble snart delt igjen da to av deres sønner arvet hver sin gård. Nordre var i denne slektens eie fram til 1868 da den ble solgt på tvangsauksjon til Thomas Heftye.

Han var mest interessert i skogen og solgte resten av gården til eieren av Søndre. Gården var med dette igjen samlet etter å ha vært delt i lang tid.

Søndre hadde i mellomtiden flere eiere. Den mest prominente var nok Jørgen Young, kjøpmannen som eide Youngsløkken

som seinere ble utparsellert da byen vokste og bl.a. ble til Youngstorget!

I 1837 kjøpte Halvor og Nikoline Holtmark Tveter Søndre av Jørgen Youngs enke, Kaia. Med Tveter ble en ny æra innledet. Det ble bygget nytt våningshus, ny jord ble brutt, eldre jord grøfta, uthusene forbedret og det ble anlagt hage og plantet trær. Gården ble en av Akers største og mest veldrevne gårder.

Halvor Tveter var aktiv i Aker kommune i komiteer, direksjon og formannskap. Gården ble søkt av yngre bønder i forbindelse med sin praktiske utdannelse. Sønnen Haakon Tveter overtok i 1875. I tillegg til mønsterdrift av gården var han også aktiv i kommunen, bl.a. som ordfører en periode. Da han overtok gården flyttet foreldrene inn i det nyrestaurerte våningshuset på nordre.

Han tok fortsatt imot landbrukslever. Hans 5 døtre overtok eiendommen i 1936. Gården ble drevet med husdyr fram til 1963. I 1997 ble eiendommen solgt til Tore og Astrid Solbakken.

Antikvar Marte Boro, Riksantikvaren/Byantikvaren, har i Sothøna nr. 20 (2000) skrevet to artikler om Østensjøgårdene: "Østensjølåvene" og "Fredning av Østensjøgårdene".

Andre artikler om Østensjøgårdene fra Byantikvaren: "Drengestua på Søndre Østensjø" av Siri Hoen i nr. 21/2001 og om "Hovedbygningen på Søndre Østensjø" av Kjell Magnussen i nr. 7/1993

EUs vanndirektiv

Sammendrag av foredraget til Jon Lasse Bratli, Lokalmiljøavdelingen i SFT, holdt på Oslo Elveforums vårmøte 6. mai på Abildsø gård

EUs vanndirektiv fra desember 2000 gjelder hele vannmiljøet, dvs. alt vann inklusiv grunnvann og kystvann. Det er juridisk bindende og skal implementeres i norsk lovgivning. Tiltakene for vannforekomster skal styres for å oppnå god status i alt vann innen 2015. Hensikten er å hindre videre forverring, forbedre miljøkvaliteten i vann, oppnå langtidsbeskyttelse av vannressurser og å minske effektene av flom og tørke.

Direktivet er ambisiøst, men gir det enkelte land betydelig handlingsrom. Norge praktiserer allerede flere underliggende direktiver om drikkevann, avløp, slam, grunnvann, biocider, mens EØS-avtalen ennå ikke omfatter bl.a. skalldyr, fugler og badevann.

Vann skal forvaltes der det renner, uavhengig av lokale grenser mellom fylker og kommuner i fjorten vannregioner. Hele nedbørsfelt skal med i en integrert forvaltning av forurensing (SFT), vannmengde (NVE) og biologisk mangfold (DN).

Vi starter ikke på bar bakke: Vi har en resipientorientert

forvaltning med vannbruksplaner, tiltaksanalyser, Nordsjøplanen fra 1991, RIO-konferansens krav om integrert forvaltning på lavest egnede nivå med miljøkostnader regnet inn.

Norge har sitt særpreg med 244.000 innsjøer på mer enn 2 1/2 dekar, 2650 kilometer kystlinje og 57.000 kilometer strandlinje, mye regulert vannkraft, men også lite påvirkede vannforekomster.

Vanndirektivet krever utvidet overvåking, fokusert på biologi, utarbeiding av handlingsprogrammer og forvaltningsplaner for alle nedbørsfelt. Norges tidsplan er å avklare distriktsinndelingen og departementsansvaret i 2003 og å klarlegge de elementene som skal telle med i en karakterisering og klassifisering av vassdragene som fortsetter inn i 2004, fulgt av overvåkingsprogrammer og handlingsprogrammer fra og med 2005.

Tiltaksgjennomføring og oppfølging av programmer skal skje i årene 2010 til 2012.

Duetårnet ved Østensjøvannet

Av: Pelle Wickstrøm, Fuglehjelpen

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Duetårnet er åttekantet og har 32 rugekasser

For mer informasjon om Fuglehjelpen se:
www.fuglehjelpen.no

Tårnet er til for at duene skal kunne legge egg i hver sin rugekasse (32 stk.) og foreningen "Fuglehjelpen" skal bytte eggene med porselensegg. Med denne metoden kan bestanden av duer ved Østensjøvannet desimeres på en dyrevernmessig akseptabel måte. På kontinentet har man i over 15 år løst problemet med å redusere duebestanden ved å bygge spesielle duetårn (dueslag) for ville duer og plassere disse i byenes parker. Det første duetårnet i Norge ble satt opp i Oslo i 1988.

Dagens bestand av duer er sannsynligvis relativt stabilt ved Østensjøvannet, ca. 80 duer i forhold til for 15 år siden, da antallet var 350-400 duer.

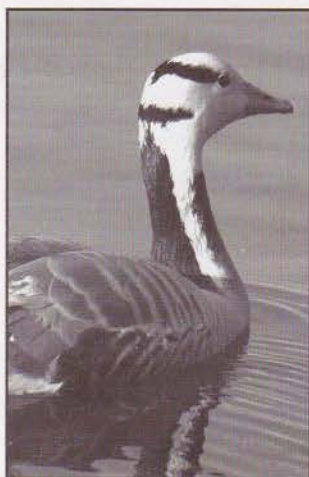
Fuglehjelpen fjerner hvert år ca. 100 egg fra duetårnet ved Østensjøvannet, men ingen egg ble fjernet i år p.g.a. at bestanden er normalisert.

Det finnes duetårn i dag på følgende steder i Oslo: Hydroparken ved hjørnet Drammensveien/Bygdøy alle, Kuba ved Maridalsveien, St Hanshaugen og Sentralbanestasjonen. Videre finnes det duetårn i Drammen, Halden, Fredrikstad og Sarpsborg. På kontinentet: Cannes i Frankrike, Berlin og Karlsruhe i Tyskland, Lugano i Italia, Bern og Basel i Sveits.

Bestanden av duer har minnet i Oslo fra ca. 20.000 duer for 15 år siden, til i dag ca. 8.000 duer. Dette takket være duetårnene!

Skadet fugl kan meldes Fuglehjelpen:
tlf. 911 65 789, 900 86 161.

European Birdwatch Day

Av: Audun Brekke Skrindo

Foto: Paul Fekjær

I en solfylt, klar og fin høstluft møtte mellom 20 og 30 mennesker opp til European Birdwatch Day, 5. oktober 2003. Etter en liten runde i sørenden av vannet ruslet vi mot Abildsø på vestsiden av vannet. Her fikk mange sitt første møte med stripegås (*Anser indicus*), som hvilte på vannet sammen med over 250 grågjess. Lyden av toppdykkerunger som fortsatt tagg mat fra sine foreldre ble også terpet. Enkelte bekkasinen som landet rett foran føttene våre var også en stor opplevelse for de som fikk med seg det korte besøket fra denne fuglen. Alt i alt en fin tur, men gode observasjoner av de kjente artene.

Mange fikk sitt første møte med stripegås

Det skjer ved Østensjøvannet!

Av Finn A. Gulbrandsen

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Stinne av optimisme har vi i foreningen gått løs på oppgaver vi ikke trodde skulle være mulig å gjennomføre. Men se, med tiden til hjelp, tålmodighet og stadig kommunikasjon med politikerne i Rådhuset, har det løsnet. Gjennom budsjettarbeidet i Oslo bystyre ble det i 2002 satt av 300 000 kr. til bl.a. naturfaglig arbeid ved Østensjøvannet.

Av ulike grunner kunne man først benytte midlene i år, men våren har på mange måter vært nødvendig til samarbeid og planlegging.

Dugnadsgjengen for øyprosjektet. Fra venstre: Hans Englund, Johan Mollatt (stående), Per Tokle, Odd Frode Ulbrandt og Solveig Olafsen som sørget for mat og kaffe.

Erosjonsproblemer

Et av problemene ved vannet har vært den stadige erosjonen som av ulike grunner foregår. Som eksempel nevnes gress som beiter ned vegetasjon som kunne holdt på jordmassene, forurenset vann som skaper problemer for plantene, urbaniseringen rundt vannet har skapt en svært stor og hurtig variasjon i vannstanden som medfører stor belastning på bredden, problemer kanalgravingen fra 60-tallet har skapt over tid osv.

Erosjonsproblemene og årsakene til disse har også gått ut over det biologiske mangfoldet ved Østensjøvannet, men det er tegn som tyder på at dette er i ferd med å snu.

I 2001 ble det gjennomført et prøveprosjekt som ØVV fullfinansierte ved hjelp av egne midler og tildelte prosjektmidler. På Seim planteskole i Asker ble stedsegne planter dyrket fram i nett laget av kokosfibre. Nettene er formet i pølser og matter. Tre deler av strandsonen ble valgt ut. Dette viste seg å bli så vellykket at man i 2003 valgte å gå videre med metoden.

Nye tiltak

I år er 4 delområder valgt ut; vegeterte matter og pølser er pelet fast i bunnen av vannet. Utløpet til Bølerbekken har blitt steinsatt. De gamle stygge oransje gjerdene er erstattet med penere plankegjerd. Dette er for at publikum skal gjøres oppmerksomme på at på de rehabiliterte områdene kan man ikke gå. Pensjonistgruppa til ØVV har planer om å beise gjerdene.

Den våkne turgåer har sikkert registrert at flere av øyene i Østensjøvannet sakte, men sikkert går i oppløsning. Østensjøvannets Venner har, etter tillatelse fra Fylkesmannen, bygget to nye øyer etter ulike prinsipper for å se om det kan være mulig å lage nye, "naturlige" øyer. Den ene øya er bygget opp fra bunnen ved hjelp av kokosnett, vegeterte matter, peler og jord.

Under arbeidet med den innerste øya satte traktoren til Friluftsetaten seg fullstendig fast i vannet.

Dramatikk ved vannet

Under dette arbeidet satte traktoren til Friluftsetaten seg fullstendig fast i bunnen av vannet.

Heldigvis hadde føreren vadere slik at han kom seg i land uten å bli altfor våt.

Vegvesenet måtte tilkalles, og traktoren ble til slutt dratt i land. En solid kranbil måtte til for å få fraktet jorda ut til øya.

Den andre øya er bygget rundt flytende tømmerstokker, staur, planker og vegeterte matter. Om mulig vil plantenes røtter med tiden få feste i bunnen. Våre spreke pensjonister med Johan Mollatt i spissen har stått for det farefulle oppdraget å få satt denne øya i stand. Den vegeterte matta måtte fraktes ut stykkevis og delt med robåt.

Glatte tømmerstokker gjorde ikke arbeidet lettere. Begge øyene er finansiert av midler fra ØVV's egenkapital, midler tildelt fra Fylkesmannen og Viriks stiftelse.

Turveiene og parkeringsplassen

I tillegg har turveien forbi ruinene etter brenneribygningen blitt restaurert, ødelagte rør som har gått under gangveiene er erstattet med nye.

Bak parkeringsplassen vil det bli satt opp et toalett og selve plassen har nå fått et nytt, godt etterlenget dekke.

Alt dette som nå skjer i Østensjøområdet Miljøpark ville neppe skjedd uten Østensjøvannets Venner og det gode samarbeidet vi har med Friluftsetaten.

Så kjære leser, som du ser er medlemsskapet ditt direkte "matnyttig".

Sprukne sementrør og gjørme skapte problemer med turveien før utbedringen.

Turveien etter at utbedringene er gjennomført kan neppe sammenlignes med tidligere situasjon.

Vegeterte matter peles fast i bunnen.

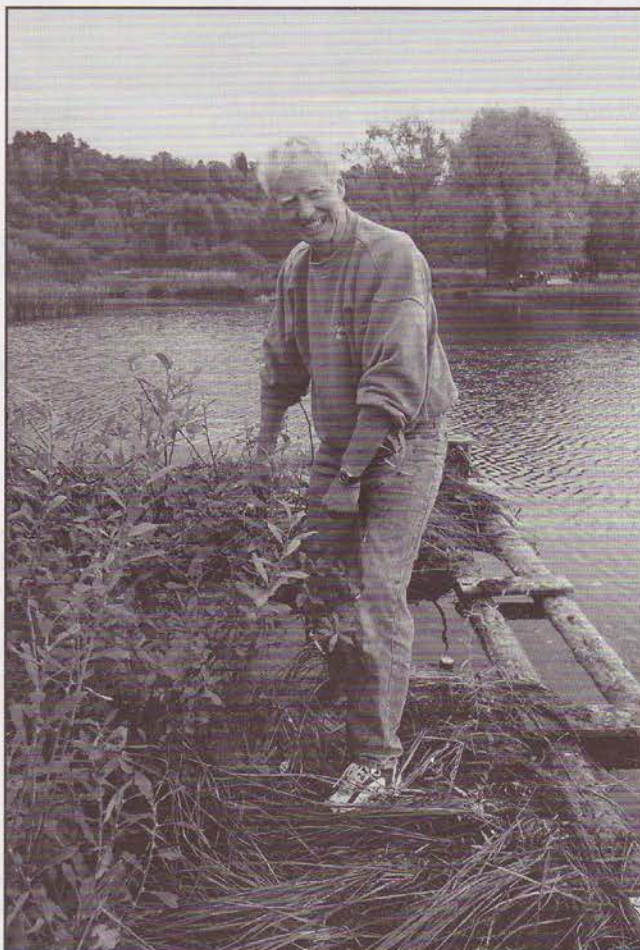
Gressmattene er skåret opp og ros ut til øya lengst fra land. Hans Englund ved årene og Per Tokle følger med.

Bunnen i det oppdemmede området ble dekket med kokosmatter før jord ble tilkjørt. Friluftsetatens folk i arbeid.

Kokosmatter ble lagt oppå den nye bredden og området gjerdet inn.

Johan Mollatt legger gressmatter på den ytterste øya.

Østensjø skole 85 år

Den nest eldste skolen i distriktet, Østensjø, feiret 85 år i mars. Assisterende rektor Torunn Eide skrev manuset som ble tilrettelagt for fremføring på skolen. Elevrådet gjennomførte framføringen under en tilstelning sist vår. Sothøna bringer her historien om Østensjø skole slik den ble fremført.

Skolen med byens beste uteområde.

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Offisielt åpnet i 1918.

Høsten 1917 begynte de første elevene sin skolegang på Østensjø skole. Da var den nedre, hvite skolebygningen ferdig. Men skolen ble ikke offisielt åpnet før i mars 1918. Derfor feirer vi 85-årsjubileum nå i mars i 2003.

Før 1917 måtte barna i distriktet gå på Abildsø skole som ble bygd i 1859, eller på Bryn skole som ble bygd i 1900.

Plassmangel på Abildsø og Bryn skole

I 1910 ble Nordre Skøyen hovedgård solgt til Aker Kommune. Østensjø lå den gang i Aker kommune, og først i 1948 ble Aker en del av Oslo by. Aker kommune overtok 700 mål med dyrket mark fra Skøyen hovedgård, og alle disse målene ble lagt ut til boligtomter. Tomta som skolen fikk, ble skilt ut fra Søndre Skøyen gård. Da Norges største frukthave på Høyenhall i 1914 også ble solgt til tomter, ble det så mange folk som flyttet til området, at det ble plassmangel både på Abildsø og Bryn skole.

Hvor skulle skolen ligge?

Dette tvang myndighetene til å måtte bygge en ny skole. Men hvor skulle den nye skolen ligge? Striden var meget stor på forhånd. Skolestyret satte ned en komite i 1913 på 8 medlemmer. 3 av medlemmene ville at den nye skolen skulle legges på Manglerud. De andre i komiteen ville ha den nye skolen på Østensjø.

Manglerud eller Østensjø?

Skolestyret i Aker kommune skulle ta avgjørelsen. Det så spennende ut da skolestyrets resultat ble 11 - 11. Det var 11 som stemte for Manglerud og 11 for Østensjø.

Meningen var at de som bodde helt borte på Simensbråten, skulle tilhøre den nye skolen. Derfor var det mange som mente at Manglerud ville ligge mer midt i skolekretsen enn det Østensjø ville gjøre.

Men folk på Simensbråten protesterte mot å skulle gå på en skole som skulle ligge så langt unna som på Manglerud. De ville heller ha barna sine på Bekkelaget skole, og da snudde saken seg. Skolekretsen ble nå forandret, og Manglerud ville være mer midt i kretsen enn det Østensjø ville være.

10. desember 1914 vedtok formannskapet enstemmig: Den nye skolen skulle ligge på Østensjø.

To år forsinket

Og mai 1915 bevilget Aker herredsstyre 99 800 kroner til skolen, 8700 kroner til inventar og 4000 kroner til vann og kloakk.

Da grunnmuren på det vi nå kaller «Nedre bygg» ble reist, sank imidlertid halvparten ned i leire, og alt måtte rives og gjøres om igjen. Da la de grunnmuren i fjellets retning slik den hvite bygningen ligger nå.

Nåværende og tidligere rektorer samlet. Fra venstre: Torunn Eide nåværende ass. rektor og forfatter av artikkelen, Sigrid Dahl Omholt rektor 1988-97, Reidar Nordlie rektor 1969-1988 og Unn Mellum nåværende rektor fra 1997. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Av den grunn ble skolen over to år forsinket, og først høsten 1917 ble skolen tatt i bruk.

Stor skolekrets

Den nye skolen hadde tolv klasserom og et skolekjøkken på toppen. Her begynte 13 klasser med 350 elever. Av disse ble 120 av elevene overført fra Bryn skole og 154 fra Abildsø.

Skolekretsen var stor, geografisk sett. Mange barn hadde svært lang skolevei. Både barn fra plassene langt inni Østmarka, og de som bodde langt oppe på Høyenhall, ble elever på den nye Østensjø skole.

Noen hadde så lang vei at de måtte bo hos slektninger eller kjente i nærheten mens de gikk på skolen.

“Den nye skolen”

Det varte ikke lenge før skolen ble for liten og måtte utvides. 1925 ble skolens røde, flotte murstensbygning fullført. Lenge ble den bygningen kalt «Den nye skolen» mens den hvite bygningen ble kalt «Den gamle skolen». Med det nye bygget fikk elevene også gymsal, men det manglet dusj. Før gymsalen kom, hadde klassene gym ute. Når det var dårlig vær, hadde de gym i kjellergangene, blir det fortalt.

“Badetime”

Det var forresten 4-5 dusjer i kjelleren i den hvite skolebygningen. Disse ble ikke brukt etter gymtimene, men til «badetime» en gang i uken for barn som ikke hadde dusj eller bademuligheter hjemme den gang.

Det kom etter hvert både skolelege og skoletannlege i den nye bygningen, og alle elevene ble målt og veid. Hvis noen barn veide for lite, fikk de utlevert et kort slik at de fikk gratis havregryn og melk hos en kjøpmann som drev butikk i Johan Evjes vei.

Johan Evje - første overlærer

Østensjø skoles første overlærer, var Johan Evje. Det het overlærer den gangen og ikke rektor slik som i dag. Den hvite overlærerboligen som ligger bak SFO-paviljongen, ble etterhvert bygget til Johan Evje. Det er Johan Evje som gis æren for at vi fikk Bjarne Ness' berømte veggmaleri i gymsalen. Bjarne Ness var en av professor Revolds mest begavede kunstelever i 20-årene. Bjarne Ness levde i stor fattigdom og døde bare 25 år gammel i 1927 av tuberkulose, like etter at han ble ferdig med maleriet i gymsalen på Østensjø. Den dag i dag er det mange som kommer for å se på det berømte bildet i gymsalen vår. Det heter «Seierherren vender hjem» Bildet ble restaurert for to år siden, og det er verneverdig.

2. verdenskrig

Johan Evje var overlærer på Østensjø skole i mange år. Han var fortsatt overlærer på Østensjø da 2. verdenskrig brøt ut. Et par år før krigen var slutt ble elever og lærere kastet ut av skolen av tyskerne. Johan Evje måtte også flytte ut fra den hvite overlærerboligen.

Tyske soldater brukte skolebygningene blant annet til kontorer og soldatboliger.

Den første tiden etter at tyskerne hadde tatt skolebygningene, ble det lite undervisning for elevene. Noen elever gikk til Bryn skole, og noen hadde skole hjemme hos hverandre. Barna ble tatt hjertelig i mot selv om det mange ganger var trangt om plassen i stua.

Senere fikk skolen holde til på Nordre Skøyen hovedgård.

Fra overlærer til rektor

Da krigen var over, og skolebygningene var frigjort, ble Johan Evje oppfordret til å fortsette som overlærer på Østensjø enda han da var fylt 70 år. Han var overlærer i skoleåret 1945/46.

Fra skoleåret 46/47 ble Karsten Kjellberg overlærer, og med stor kraft og pågangsmot bygget han opp igjen skolen etter krigen. I 1969 overtok Reidar Nordlie frem til 1988 da Sigrid Dahl Omholt ble rektor. Hun var rektor på Østensjø til skoleårets slutt i 1997. Det er nok mange her som har gått på skolen da Reidar Nordlie eller Sigrid Dahl Omholt var rektorer. Vår rektor, Unn Mellum, begynte her sommeren 1997.

Den gule paviljongen

Den gule paviljongen ble tatt i bruk etter sommerferien i 1953. Planen var at den skulle bare være midlertidig, fordi barnekullene var ekstra store etter krigen. Paviljongen står der den dag i dag, men ble rehabilitert for få år siden. I dag er det 2. klassene som holder til her, og de har det riktig fint med 2 store klasserom, eget rom til verksted, grupperom og egne toaletter.

900 elever

Elevtallet på Østensjø skole har svingt veldig.

Skolen startet opp med 349 elever i 1917, ikke så langt fra slik vi har det i dag hvor vi er 361 elever fordelt på 14 klasser. I 1934 var det hele 900 elever her! Ved 70 årsjubileet var det bare 178 elever, - det laveste elevtallet i Østensjø skoles historie. Planen for Østensjø skole fremover er at vi skal ha to paralleller fra 1.-7. klasse, slik det er her nå.

Gutter og jenter i hver klasse

Da skolen var ny, gikk det både gutter og jenter i hver klasse. Fra 30-årene ble det rene gutte- og jenteklasser. Jentene hadde håndarbeid og guttene sløyd, og det var bare jentene som hadde skolekjøkken.

Vi har kopi av et klassebilde fra en 7. klasse i 1925, og det viser at alle guttene gikk med skjorte og slips eller tversoversløyfe. Jentene hadde skjort eller kjole og alle hadde langt hår i stramme fletter. Elevene sa aldri fornavnet til

lærerne eller lærerinnene - bare etternavnet eller frøken.

Er det noen som vet at Axel Brinchs vei er oppkalt etter en mann som het Axel Brinch som bodde i et hvitt hus mellom Fugleliveien og Østensjøveien? Hvert år ga han en pokal til den eleven i 7. klasse på Østensjø skole som hadde best oppførsel, orden og flid.

Skolefrokost

I 50-årene fikk elever i Osloskolen servert skolefrokost før skoletid. Det var brød, knekkebrød, melk og frukt. Skolefrokosten ble servert i matsalen eller Bessa som det ble kalt, og det var i de rommene der hvor biblioteket vårt er nå.

Det er også rart å tenke på at det har vært leiligheter på loftet i øvre bygg. Det kan vi skjønne når vi ser badekar hos helsesøster og kjøkkenbenk på det lille grupperommet. Den siste læreren som bodde der, flyttet en gang på 70-tallet.

Fritidshjemmet

Fritidshjemmet åpnet i 1980, og har holdt til i skolens lokaler både i øvre- og nedre bygg. SFO hadde avdelingene navn som Smørblomsten, Blåklukke og Marihøna. En førskolegruppe som ble kalt T-6, holdt en periode til på vårt gamle tannlegekontor.

Med reformen i 1997 begynte 6-åringene på skolen, og vi fikk behov for mer plass. Det ble satt opp en Moelven-brakke, en brun en, på samme sted som der den gule står i dag. Der holdt SFO til, og etter hvert fikk 1. klassene hvert sitt klasserom der i sambruk med SFO.

80 år

Hvis vi leser jubileumsavisen som kom ut da Østensjø skole fylte 80 år, kunne vi lese at rektor Unn Mellum skrev: «Neste gang skolen jubilerer, så vil skoleanlegget vårt være forandret. Det foreligger planer for rehabilitering og nybygging.»

Det forelå konkrete planer om å bygge ny gymsal, nytt bygg for 1.-4. klasse, SFO, kontorer og personalrom. Den gamle gymsalen skulle bli aula. Planen var at byggene skulle stå ferdig i 2001.

Ombygging og oppussing

Slik gikk det likevel ikke.

Den gamle paviljongen ble bygget om, og ny gul brakke kom i stedet for den gamle, brune SFO-brakka. Men det har likevel skjedd mye fint med de gamle skolebygningene våre de siste årene: Vi har fått nye tak og nye vinduer og nytt varme- og ventilasjonsanlegg. I vinter er personalrommene bygget om, og lærerne har fått nye arbeidsrom og garderobe. Til og med gymgarderoben er pusset opp, og jentene har fått nye toiletter.

Byens beste uteområde

Tenk bare på det flotte uteområdet vi har! Det er vel ingen skole i hele byen som ligger så vakkert til som skolen vår med Østensjøvannet som nærmeste nabo. For to år siden ble vi kåret av en avis til den skolen som hadde byens beste uteområde.

Vi liker oss veldig godt på Østensjø og er stolte av skolen vår!

Oslo Elveforum – vårmøte på Abildsø gård

Oslo Elveforum er et samarbeidsorgan som bidrar til å etablere og støtte frivillige, faste arbeidsgrupper for hvert Oslo-vassdrag, i samarbeide med Oslo kommune. På hvert sitt sted og på sin måte arbeider disse som "elvevoktere" og "bekkelag" med å rydde og rehabilitere, åpne og overvåke elver og bekker i Oslos blågrønne årenett mellom marka og fjorden.

Aktører på Oslo Elveforums vårmøte, fra venstre: Amund Kveim, Tor Holtan-Hartwig, Jon Asle Bratli, Bård Bredeesen og Finn Gulbrandsen

Østensjøvannets Venner var vertskap for Oslo Elveforums vårmøte, som også var årsmøte, på Abildsø gård 6. mai. Østensjøvannet er en del av Alna-vassdraget og foreningen er med som samarbeidspartner.

Arnfinn Aabø fra Bøler bydel, minnet om at bydelene Bøler, Østensjø og Manglerud samles til en ny Bydel Østensjø fra 2004. Østensjøvannet vil ligge i sentrum av den nye bydelen. Han nevnte i sitt innlegg at man gjerne vil innstifte en våtmarksfestival i Østensjø sammen med Østmarkas Venner, Østensjøvannets Venner og Oslo Elveforum. "Vi må balansere bruk og vern", var hans utsagn.

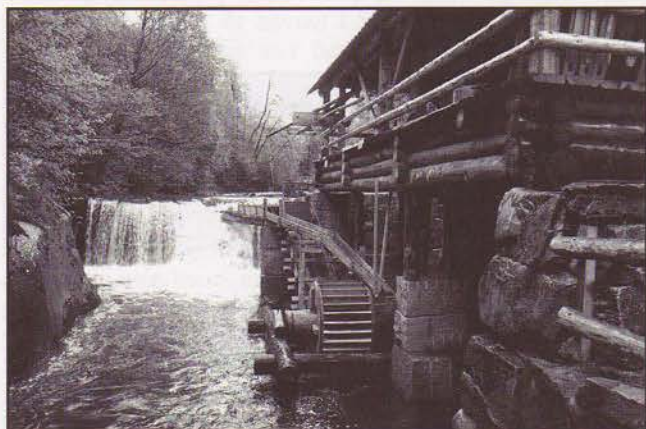
Amund Kveim minnet om at Østensjøvannets Venner var "født" her på Abildsø gård, da kampen stod om å berge kulturlandskapet. Asgeir Føyen kunne berette om en forfallen gård som ble overtatt i 1998 og om restaureringsarbeidet som fortsatt pågår.

På møtet var det foredrag om EUs vanndirektiv av Jon Asle Bratli fra SFT (se side 8) og om økologiske erfaringer fra forvaltningen av Østensjøvannet gjennom de siste 30-40 årene ved Bård Bredeesen supplert av Finn Gulbrandsen.

Som vanlig på vår- og høstmøtet var det også korte innlegg om aktuelle saker fra elvegruppene og fra Oslo Elveforums styringsgruppe. Det er Tor Holtan-Hartwig som er leder i styringsgruppen, gjenvalgt på møtet. Finn Gulbrandsen er fortsatt valgkomiteens leder.

Oppgangssaga – et kulturminne

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Oppgangssaga er bygd opp ved det nederste vannfallet i Gjersjøelva.

På 1700 og 1800-tallet var det vinterstid stor trafikk over Østensjøvannet med plankelass til bordtomtene i Christiania. Plankelassene kom fra sagbrukene i Enebakk og var beregnet for utskipning til kontinentet når fjorden ble isfri. Vinterveien fulgte i hovedsak vann og myrer gjennom marka og Østensjøvannet var det siste av mange vann. Vinterveien ble først erstattet av Enebakkveien i 1865.

Det var sagbrukene som skar tømmer med vannkraft i Enebakk og sør i Østmarka som ga grunnlag for vir-

ksomheten. Innføringen av oppgangssager i Norge skjedde omkring 1500, men det var først rundt 1650 at den første saga kom til Rausjømarka. Fra 1760-årene ble Vinterveien anlagt, men det har sikkert vært vinterferdsel gjennom marka lenge før det.

En av Norges få gjenoppbygde oppgangssager ble i april 2002 åpnet ved Gjersjøelva i Oppegård. For å få et inntrykk av oppgangssaga og hvordan den virker la vi inn et besøk ved Gjersjøelva som en medlemsaktivitet våren 2003.

Det skulle imidlertid vise seg at en full demonstrasjon av oppgangssaga ikke lot seg gjøre på grunn av for stor vannføring etter kraftig regn. Man fikk ikke lagt ut rennen som gikk fra fossen over til vasshjulet. Åpenbart en kritisk fase i klargjøringen som neppe var mindre for 200 år siden. Likevel fikk vi en innføring i sagprosjektet som har kostet nær 1,2 millioner kroner å realisere. Store tømmerstokker lå klare for skjæring, sagbladet stod på plass og noen planker var skåret tildligere. Erfarne sagførere ga oss en god forståelse av hvordan saga virket når vasshjulet fosset rundt og sagflisen sprutet.

Saga er bygd og drives som en museumssag. Det er Oppegård kommune som står for demonstrasjon og informasjon om prosjektet, Ljansbrukets historie og kulturminnene langs elva som også var lagt inn i programmet.

Besøk distriktets oase!

**Ett av Norges største hagesentre...
-en naturopplevelse for store og små!**

**OASEN
Hageland**

- GODE TILBUD
- BEST KVALITET
- STØRST UTVALG

KOTENGs HAGESENTER

Gen. Ruges vei 107 - Tlf.: 22 74 91 00

Mitt Østensjøvann:

50 år siden isskjæringen på Østensjøvannet tok slutt

Av: Leif-Dan Birkemoe

Paul Skappel døde 16. oktober i en alder av 89 år. Nedenstående intervju ble utarbeidet i midten av september, en snau måned før han døde. Artikkelen var skrevet for dette nummer av Sothøna. Hans hustru Gerd Skappel har samtykket i at artikkelen gjengis i den form hennes mann ga tilslutning til. Østensjøvannets Venner lyser fred over Paul Skappels minne.

I 1953 – for 50 år siden - ble den siste melka fra Søndre Skøyen gård avkjølt med is skåret fra Østensjøvannet. En ny tidsepoke ble innledet uten melkeproduksjon. Paul Skappel var den siste som drev Søndre Skøyen med full besetning, men det skulle gå enda 10 år – til 1963 - før kornproduksjonen også opphørte og den endelige strek ble satt for gårdsdriften.

Vi er på besøk hos Gerd og Paul Skappel som bor i sin koselige villa i Skøyen allé, rett ved gårdsanlegget de har vært så sterkt knyttet til. Paul Skappel er født i storstua på gården i 1914 og kan derfor gi førstehånds beretning om en tid med full gårdsdrift. Østensjøvannet, som var en del av eiendommen, betydde mye for gården, ikke minst for den isen man trengte til å kjøle melken fra en besetning på om lag 45 kuer.

Isretter og isgrenser

Frem til 1955 tilhørte den nordre delen av Østensjøvannet Søndre Skøyen gård. Fra Oppsal gård var retten til å skjære is overtatt lenge før slik at Søndre Skøyen og Østensjø gård grenset til hverandre når det dreiet seg om isrett. Grensen gikk omtrent der Nordbykafeen i sin tid lå, dvs. omtrent der rekkehusene i Østensjøveien 146-148 ligger i dag.

Isskjæring på Østensjøvannet.

Foto: O.Væring 1902

Hvordan kunne man holde orden på grensene til naboer ute på isen? -Man var da gode naboer, svarer Gerd og Paul Skappel raskt. Det ble tatt på skjønn og aldri noen problemer av den grunn. I min tid var det bare is til eget bruk som ble skåret, understreker Paul Skappel. Isen ble fraktet opp til gården på slede og lagret i en isbinge ved nordsiden av låvebrua. Sleden ble trukket opp på broen og isblokkene sluppet ned slik at de havnet i bingen. Det var viktig at blokkene ikke fikk for stor fart fordi da kunne de lett bli knust!

"Et firkantet isberg"

Her kan det passe å bringe inn hvordan niesen Lise Fjeldstad i Sothøna nr. 5 1992 skildret isskjæringen slik hun opplevet den som femåring: "Opp hales et firkantet isberg skåret ut av et vann uten bunn. For når man er fem år, ser en isblokk på 60 x 60 cm ut som et fjell. Den siste blokken blir buksert på plass på sleden og så bærer det avgårde, arbeidsgampen Svarten prustende og dampende foran sitt skinnende lass opp alle bakkene til gården. Isskjæringen er mitt første, glitrende kalde, litt trolske minne om Østensjøvannet".

Hennes tante og onkel smiler og minnes tiden med niesens hyppige opphold på gården, men Paul Skappel må nok her legge til litt om størrelsen på isblokkene. Isblokkene som ble skåret målte man i alen og tommer. Med dagens mål vil det si ca. 62 cm x 30 cm x tykkelsen som varierte en del med vinteren, vanligvis ca. 40 cm. Uansett blir det store blokker som veide 100-150 kg. Det var viktig å holde isen fri for snø på de stedene som skulle skjæres. Gjorde man ikke det kunne det lett bli "stoppe", dvs. luftblærer i isen. Det måtte for all del unngås. Dessuten ble isen tykkere når ikke snøen isolerte.

Når isen var skåret ble det en ganske stor råk. For å markere åpningen i isen ble det satt ut grankvister som markering. Paul Skappel kan ikke huske at det var noen som falt ut i råken, men folkene som skar ble nok temmelig våte enkelte ganger. Sjefen for isskjæringen gjennom mange år var Alfred i Kroken, en trofast gårdsarbeider fra husmannsplassen Kroken. Han arbeidet på Søndre Skøyen gård fra 1895 til 1946.

Ishuset

I Paul Skappels tid var det bare ett stort ishus nord i vannet. Det stod inntil Østensjøveien, noen meter syd for rundkjøringen der Haakon Tveters vei møter Østensjøveien. Hvert år om sommeren kom det tatere og slo seg ned i ishuset. Da ble det ofte brann i sagflisen med mye røyk og bråk før man fikk slukket ilden. Taterne gikk rundt og solgte forskjellige ting av blick, visper kan godt Gerd huske hun ble tilbudt.

Ishuset ble brukt til å lagre isen i lengre perioder og ble satt opp i forbindelse med skjæring av is for salg. Men det var før Paul Skappels tid. Ishuset lå lenge som en ruin i kanten av jordet. Far til Paul Skappel, Halvor Mathias Skappel, sa at slik kunne det være fordi det da var lettere, om nødvendig, å sette det opp igjen.

Slora – et godt jordstykke

På jordet mellom Østensjøveien og Østensjøbekken ble det dyrket korn. Jorda var god, men det var viktig å få slått sivet og gresset i bekken slik at vannet rant raskere nedover. Ellers kunne det bli oversvømmelse og vanskelig å komme ut på åkeren for å bearbeide jorda vår og høst. Slora var navnet på åkersstykket, kunne Paul Skappel berette. -For øvrig kalte vi bekken for Rognerudbekken. Det er jo Rognerudskogen som strekker seg opp på vestsiden.

Bading – fiske - båtliv

Men som barn måtte dere vel ha glede av vannet om sommeren?

-Ja, vi badet selvfølgelig. Det ble satt opp et plankegjerd eller en form for skjerming opp mot Østensjøveien og mellom gutte- og jentebadet. Guttebadet lå nærmest og kloss innpå utløpet av Godliabekken (bekken i Låveveien) med det illeluktende kloakkvannet. -Jentene skulle jo ha det beste vannet, så deres bad lå lengst unna bekkeutløpet. Og så hadde vi båt med båtfeste. Der ble den fortøyd og låst med kjetting.

-Om vinteren drev vi med isfiske, men vi spiste ikke fisken. Om sommeren skjøt Rønning-guttene gjedde og satte hodene på stenger. Beretningen om rekordgjedda på 27-28 kg var levende også den gangen. En vinter tidlig på 1930-tallet var det også taxifylling fra vannet.

-Det var nok min fetter Helge Skappel som på den tiden sammen med Viggo Widerøe var i ferd med å etablere Widerøes flyselskap.

Den gamle låven

På gamle kart er det avmerket en bygning omtrent der Skappels vei munner ut i Haakon Tveters vei rett ved parkeringsplassen for Østensjø skole. Her lå det en stor låve frem til 1923. Låveveien er oppkalt etter nettopp denne låven.

-Låven stod i lengderetningen av Haakon Tveters vei, kan Paul Skappel fortelle, slik at låvebrua kom inn på bygningens langside fra øst. Låven var bygget på peler og Godliabekken rant fritt under på sin vei mot Østensjøvannet like nedenfor.

Høyet kom fra jordene omkring – særlig fra det de kalte Wilhelmsjordet, etter en kar som bodde i et hus litt syd for dagens Skappels vei. Da låven ble revet i 1923 ble reisverket benyttet til å utvide låven på Søndre Skøyen gård.

Kulturlandskapet

Vi kan fortsatt glede oss over at deler av kulturlandskapet som Paul Skappel baserte sin gårdsdrift på, ennå er i behold selv om det meste er nedbygd. Det gir en ekstra verdi for oss som sogner til distriktet at Gerd og Paul Skappel har blitt boende i området som de selv har vært med å tilføre landbruksfaglige og historiske verdier.

Dette gjelder ikke minst for Østensjøvannet som vi kan glede oss over både sommer og vinter. Isskjæringens tid er forlengst forbi, men det forhindrer ikke at vi kan minnes dette som en del av områdets historie.

Paul Skappel ved smia på Søndre Skøyen gård i april 2003. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Cathrine Senje

Cathrines hjørne

Holtet - En glemt husmannsplass

Da Oppsal Kunstforening ble startet for omtrent 20 år siden ønsket lederen Inger Geelmuyden å ha en egen liten gruppe som skulle arbeide med lokalhistorie. Den besto av Finn Arnt Gulbrandsen, Astrid Paulsen og meg. Vi hadde et par vandringer i nærmiljøet med informasjon om gate- og veinavn. Og i desember 1984 inviterte vi eldre Oppsal-boere til biblioteket, der vi stilte med tre båndopptakere og intervju spørsmål. Jeg har dessverre bare navn på de personene jeg selv tok opptak av. Det var Odd Gulbrandsen, David Jacobsen, Rolf Tornaas og Harald Holtet.

Maleri av husmannsplassen Holtet.

Ukjent kunstner

Holtet Bosenter og Verksted

Holtet var husmannsplass under Østensjø gård. Plassen lå like ved nåværende Haraløkka idrettsanlegg. Bygningene som ligger der nå heter Holtet Bosenter og Verksted og drives av Oslo kommune. Oslo Røde Kors startet virksomheten i 1986, og i 1998 overtok kommunen. Det er ingen spor igjen etter den gamle husmannsplassen. Men eldre folk på Oppsal og Bøler husker den sikkert. Jeg husker at skiløypa gikk nesten rett gjennom tunet på Holtet før Bølerkulpen ble fylt igjen og Haraløkka anlagt. Omkring 1960 hadde de sauer på plassen, til stor glede for barn som kom forbi.

Jeg har funnet fram båndet som inneholder intervjuet med Harald Holtet og skrevet det av, helt ordrett:

Harald Holtet forteller

"Jeg hadde fryktelig lang skolevei. Gikk på Abildsø skole. Om vinteren gikk vi på ski over jordene, om sommeren måtte vi gå rundt. På ski gikk vi over Bøler og Bogerud og kom ned ved Nafta'n og så ut på vannet.

Det hendte enkelte ganger at han mjølkekjører på Bøler tok med seg melka våres om morran da'n reiste, klokka sju, og det hendte at vi unga måtte ta med melka og levere til kjører for klokka sju – og kom vi for seint, så reiste'n avgårde og så blei melka ståendes og vi måtte bære'n hjem igjen.

Jo, jeg kommer fra plassen Holtet. Vi hadde fire kuer, solgte melka om morran da, og kjører tok'n med seg til byen. Og om eftan da, så løp vi unga rundt og leverte til huskunder rundt på Oppsal her da, forskjellige steder, i Oppsalkneika

Familien Holtet i finstasen, mor og far med 13 barn.

Fotograf ukjent.

og til en baker som dreiv i veien der nede ved Nordbykafeen ned på Østensjøveien. Mange kunder hadde vi. Vi leverte til Lund i Skovly og til Fagerli. Og så til en som bodde i Beverlia.

Tretten søsken

Vi var tretten søsken hjemme hos oss. Det vi hadde å gjøre når vi kom hjem, det var å begynne på jordet. Det var å pelle stein eller rake kveku og forskjellig sånt. Aldri fritidssysler! Det var å arbeide. Bruket var på omkring førti mål, men han far forpaktet en del ved siden av. Vi dreiv med kuer helt til krigen. Da blei far og mor for gamle og bror min overtok hjemme da.

Og det blei ikke no mer.

Vi var heldige, fem støkker av oss fikk arbeid i kommunen. Jeg begynte i kommunen da jeg var sånn femten år. Jeg begynte som sånn "flisgutt" de kalte det, jeg var med en ingeniør Henriksen og stakk ut en tunnel bortved Lutvann. Det var en sikker arbeidsplass. Det var en av brødra mine, han var bokbinder, han var mye arbeidsledig.

Og jentene – dem gifta seg. Dem arbeida hjemme til dem gifta seg og flytta ut. Den eldste søstra mi sto i butikk på Oppsal.

Handlet på Vålerenga

Da jeg var guttunge handla vi på Vålerenga, hos Sveum på Vålerenga. Mor gikk en dag i uka og leverte liste. Og så gjorde dem i stand, og så kjørte'n far ned og henta varene. Vi handla

bare en gang i uka. Melk hadde vi sjøl. Poteter og melk. Butikken på Oppsal, det var først en som hette Martinsen. Det kom ei dame fra Toten og slo seg til hos Martinsen. Dem som eide Oppsal gård hadde en sønn som hette Lars. Han blei kjent med denne butikkdama og dem gifta seg. Og dem begynte butikk på Oppsal gård.

Det sies at det var en liten butikk nedi Østensjøveien, men det kan jeg ikke huske. Holm hette'n visst.

Lønna mi i kommunen, den var først to og ei halv krone uka. På slutten av krigen fikk vi dyrtidstillegg, 37 kroner månten fikk vi da. Men jeg har aldri vært arbeidsledig, jeg var i kommunen i femti år jeg.

Under Østensjø gård

Bruket Holtet var husmannsplass under Østensjø gård. Når far og mor blei gifte så bodde bestefar min og dem i sammen i hver sin ende av huset. Så flytta han til Dalastua nede i Østensjøveien ved Nordbykafeen. Far måtte leie en gårdsgutt, for han plikta å ta arbeid på Østensjø, og han hadde jo kjøring for kommunen også. Gårdsgutten blei husmann på Østensjø og gårdsgutt hjemme i mange år.

Da husmannsloven kom fikk far kjøpt bruket. (Tilføyelse: Harald Holtet mener vel "jordloven" fra 1928.)

Det er sårt at plassen er revet. Mor og alle hennes søsken var født på Holtet. Vi kjente alle som bodde på plassene rundt. På Østensjøbråten gikk vi på søndagsskole.

Ferie visste vi ikke hva var. Første ferien min i kommunen var to og en halv dag, torsdag – fredag – lørdag. Første jobben min var at vi stakk opp en tunnel som gikk fra Lutvann til Trosterud. Til sinnssykeasylet der. Dem skulle legge vannledning over til Alnabru. Vi kom igjennom med tunnelen der det lille vannbassenget var. Men nå er alt borte, du kjenner deg ikke igjen der.

Vi dro ikke til byen da vi var unger. Men når vi blei en 17 – 18 år, da fikk vi lov å gå på kino. Vi brukte to – to og en halv time. Det var en gammal buss som kjørte og snudde nede ved Østensjøbakken. Kneika kalte vi den bakken. Holde-

plassene var ved Rønningveien, Rognerudveien og Brynstoppen. Bussen gikk til der trikken snudde ved Sotahjørnet på Vålerenga.

Men da vi var unger møttes vi jo og slo ball og fant på alle slags andre leiker om sommeren. Og om vinteren gikk vi på ski.

Fisket i Nøkle vann

I Nøkle vannet fiska vi veldig mye. Vi så å si levde på den fisken vi fikk. Vi hadde røse (ruse?) og et lite garn, og mor lagde gjeddekaker. Fisken i Bølerputten var ikke no god. Men det var gjedde der og.

Vi blei godt kjent i marka. Det var ikke vanlig med gjerder, så vi unga måtte gjete kuene. Mor lokka gjerne når vi skulle hjem. Og det hørte vi, henger sto og lokka på gården hjemme.

Det var kuer på Sørli og på Bjerke og på Myrvoll. Men kuene i Myrvoll var ikke ute. Myrvoll, det var der Bøler skole er nå.

Og nå – nå er alt borte."

Harald Holtet var oppi øyekroken og tørket bort en tåre. Det husker jeg.

- Vi kan det vi gjør -

FARGE & INTERIØR A/S
MALING - TAPET - BADEROM - TEPPER - LØPERE
FLISER - LAMINAT - PARKETT - BELEGG - VERKTØY

Bølerlia 2, 0691 OSLO • Tlf.: 22 26 30 20

**Langtidsvirkende og effektiv
ANTI - PERSPIRANT**

**STOP 24 virker hemmende på svettekjertlene
og reduserer svetteutsondringen**

Fås på apotek som roll-on, spray og krem

A/S Den norske Eterfabrikk, Bøler
Tlf.: 22 78 26 00

Kontaktlinser per Post
Eksklusivt for Interoptik og Z Optikk

Få linsene sendt hjem hver måned

fra **179,-** pr. mnd
inkl. øyekontroll

Nå kan du motta kontaktlinser direkte hjem i postkassen hver måned. Enkelt, gunstig og meget praktisk! Ønsker du mer informasjon om Kontaktlinser per Post, legg turen innom Interoptik.

INTEROPTIK
Manglerud AS
Tlf. 22 26 20 39

Gullåren

Lambertseter senter Tlf. 22 28 04 74

Manglerud senter Tlf. 22 26 15 46

Oppsal senter Tlf. 22 26 42 94

Minna Wetlesen:

"Husholdningsbog for unge husmødre i By og Bygd"

Fra Minna Wetlesens "Husholdningsbog for unge husmødre i By og Bygd", som første gang kom ut i 1890, presenterer Hanne Blesvik noen oppskrifter som speiler hvordan det var dengang.

Det er bare å prøve.

Lykke til!

Minna Wetlesen

Rhypesteg.

Efterat Brystet paa Rhyperne er spækket godt med Flestestrimler, brunes de hurtig i Smør, paaspædes med kogende Vand og dryppes med Fløde eller rhyflet Melk og Smør; men dette bør da først have faaet et Opkog. Indmaden — Kraas, Lever og Hjerte — koges hel eller finhakked med i Sausen, som derved bliver kraftigere og bedre. Naar Rhyperne er stegte, hvortil medgaar ca. 1 Time, tages de op, og Sausen jevnes med Fløde og files, før den jerveres. Rhypehvinger om Høsten taaler ingen lang Stegning.

Rhypesteg i Høfasse.

De renses og spækkes, som ovenfor nævnt om Fugl, og brunes godt, hvorefter de tages op. Rhyflet Melk, hvori haves Smør, faar et Opkog, og heri lægges Fuglene Side om Side. Hvis der er mere Melk i Gryden, end saa det knapt staar over Fuglene, øses den overflødige af. Gryden sættes i Høfassen, og Fuglene ligger da og furrer ca. 2 Timer, til de er færdige. Indmaden hakkes fin eller koges hel med i Sausen.

Smaaafuglsteg.

Trost og lignende stelles paa samme Maade, men steges naturligvis paa meget kortere Tid. Det er godt at binde Flestestiber fast paa Brystet af dem; de holder sig derved mere møre og saftige.

Fuglevildt

maa hænge saa længe, til det bliver mørkt, uden at tage Skade. Naar Fuglene er plukkede, svies de Dun og Haar, som sidder igjen, ved at svinge dem frem og tilbage over et lidet Baal af Halm og Flis. Derpaa skjæres et Hul under Gumpen, saa Haanden kan komme ind og udribe Indmaden. Kroen, det er den lille Pose med Grus og Træknopper, tages ud foran Halsaabningen. Hode og Hals affjæres, ligesaa Benene nedenfor Knæleddet, Indmaden gemmes for at bruges til Sausen. Svømmefugle med Bagtaa, Dykænder, Ulter osv. har ofte Transmag, der kan borttages ved at koge Fuglene i Eddik og Vand.

Østensjørusken

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Elever fra Manglerud skoles 4. og 5. klasse-trinn fikk tildelt Slåttenga og her ser vi den lange køen for brus og boller som ble delt ut av Finn Gulbrandsen.

Denne elevgjengen fra Manglerud skole synes at det smakte godt med brus og boller etter et par timers jobbing.

Skolene rundt vannet gjorde en formidabel innsats med å rydde rundt vannet på Østensjørusken 9. mai. Aksjonen var et samarbeid mellom kommunens ruskengeneral Kjellaug Løken, Friluftsetaten og Østensjøvannets Venner. Dette var 4. året på rad med Østensjørusken. Beste skole vinner miljøprisen og overtar vandreprisen som i fjor ble vunnet av Østensjø skole.

Hver skole fikk tildelt sin egen teig som de nærmest finkjemmet for rusk og rask. Rapportene gikk på at det var funnet skjorter, skjerf, sokker, bildekk, sykkelhjul, batterier og naturligvis masse små papirbiter som stammet fra sjokolade og is. Rusket ble puttet i store plastsekker som ble plassert på sentrale steder, lett å plukke opp for Friluftsetaten. Som takk for innsatsen ble det delt ut brus og boller.

Verdens vanndag ved Østensjøvannet 22. mars 2003

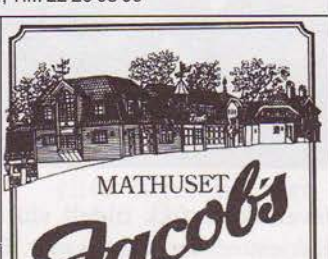
Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Miljødetektiver på verdens vanndag

Mange store og små la lørdagsturen til arrangementet for Verdens vanndag ved sydenden av Østensjøvannet. På stands ble det informert om arbeidet som gjøres for å bedre vannkvaliteten og om området rundt Østensjøvannet. Østensjøvannets Venner noterte nye medlemmer og berettet om vern av området. Friluftsetaten minnet om "Grønne glimt i hverdagen" og NIVA demonstrerte metoder for prøvetaking av vann for å bestemme vannkvaliteten. Oslo Elveforum bidro med isskjæring og Vann- og avløpsetaten serverte gratis vafler og solbærtoddy som gikk unna i store mengder. Blekkulf samlet mange ivrige miljødetektiver og "vannkoppene" (de til å drikke av) ble delt ut som påminnelse om FNs ferskvannsårs 2003.

Østensjøvannets Venner ønsker å rette en stor takk til alle bladets støtteannonsører!

 HYDRO TEXACO RYEN Enebakkveien 135, 0680 Oslo Tlf. 22 19 17 26 • Fax: 926 70 926 Ny vaskemaskin E-mail: hydrotexacoryen@netcom.no	 T.M. Bergersen A.S. Keramiske fliser Butikk/utstilling Åpningstider: Man-Fre: 09-17 • Tor: 09 - 19 • Lør: 10-14 Enebakkveien 123, Pb. 218 Manglerud, 0612 Oslo. Tlf: 23 3049 00, Fax: 23 3049 01		
 MENY MANGLERUD SENTER Åpningstider: Tlf.: 22 75 77 00 Man. fre. kl. 9-20 Fax.: 22 27 75 31 Lørdag kl. 9-18	 PSAL Blomsterforretning Svein Christoffersen ALT INNEN BINDERI Haakon Tveters vei 98, 0686 Oslo Tlf. 22 26 41 94 - Fax. 22 26 42 64	HENTER OG BRINGER GLASS EKSPERTEN 30% PÅ INNRAMMING BØLER SENTER Bølerlia 2 Tlf 22 26 52 59	LAMBERTSETER UR & OPTIKK Synsundersøkelse Briller • Kontaktlinser Telefon 22 28 02 41
Korketrekker'n Norges eldste spesialforretning i øl og vinråstoffer/utstyr GODE RÅD ER GRATIS! Kirkevn. 50, Tlf.: 22 60 21 28 Manglerud Senter, Tlf.: 22 26 08 00	NYLAGET FISKEPUDDING og HJEMMELAGDE KOLJEKAKER hver dag Man.-fre. 10.00-18.00 Lørdag 10.00-16.00 Storm B. Johnsen • Fisk og vilt Lambertseter Kjøpesentrum - Tlf. 22 28 82 42	 Man.-fre. 10.00-18.00 Lørdag 10.00-16.00 Storm B. Johnsen • Fisk og vilt Lambertseter Kjøpesentrum - Tlf. 22 28 82 42	 Bratlikollen Blomster HUSK! Vær tidlig ute med bestilling av juleblomster SANDSTUVEIEN 49 B, 1184 OSLO TELEFON 22 28 69 58
De ringer, vi bringer Brudebuketter, dekorasjoner, kranser m.m. Langerud Blomster Enebakkvn. 289, 1187 Oslo 22 29 78 29	 MATHUSET Jacobs PÅ HOLTET TLF. 22 28 58 58 FAX 22 28 58 68 EKEBERGVN. 145, 1178 OSLO	BARRA Når du skal merkes Kompetansesenter for industriell produktmerking og profilering BARRA AS Christinedal, Harry Fettsv. 10 Pb. 130 Bryn, 0611 OSLO Tlf. 22 76 02 02, Fax 22 27 12 55 post@barra.no, www.barra.no	
 AUTOTEAM RAFIKKSKOLE Manglerud Senter Tlf.: 22 26 34 07 / 906 87 170			

For menneskers skyld

AUSTER
SALON & ACADEMY

Oppsal Senter | Bryn Senter
Tlf. 22 26 77 78 | Tlf. 22 27 91 20

Østensjøvannets Venner ønsker å rette en stor takk til alle bladets støtteannonsører!

BERGERSEN VANN og VARME a.s. Autorisert rørleggermester Smedbergveien 5, 1187 Oslo, tlf. 22 76 70 20 fax: 22 76 70 01, org. nr: 946106232	DROGSETH BLIKKENS LAGERVERKSTED A/S Stubberudveien 8, 0668 Oslo Tlf. 22 32 32 50 Fax: 22 32 65 76	 Selskapsmat Tlf. 22 67 64 90
 GLASSMESTER® FURULUND A/S Lambertseter kjøpesenter, 1153 Oslo Telefon: 22 28 04 90 - Fax: 23 16 89 90 E-post: post@furulund.no - www.furulund.no	WRIGLEY Scandinavia AS	
Lambertseter apotek et Alliance apotek Velkommen til Lambertseter apotek Vi har åpent alle dager: kl. 09 00-17 00 • Lørdag kl. 09 00-14 00	Ingus biloppretting Bildskadesenteret på Ryen Ryensvingen 2-4 Tlf 22673710 0680 Oslo Fax. 22678446	

HÅNDVERKSBYGG AS

Tømrmester og Entreprenørforretning
Byggemelding/Prosjektering

MESTERHUS

Ryensvingen 9, 0680 Oslo
Tlf.: 22 57 84 60
www.handverksbygg.no

**NYBYGG - TILBYGG
REHABILITERING**

Malermester Harald Askautrud A/S

Tlf. 22 57 84 70 Faks 22 57 84 65

- ★ Inn- og utvendig malerarbeid
- ★ Tapetsering
- ★ Gulvbelegg
- ★ Konsulentbistand

 Malermester MLF
www.askautrud.no
– fagkunnskap gir trygghet.

Kontoradresse:
Ryensvingen 9, 0680 OSLO
E-post: askautrud@askautrud.no

Østensjøvannets Venner ønsker å rette en stor takk til alle bladets støtteannonsører!

BØLER APOTEK ditt Alliance apotek Mandag–Fredag 09.00–17.00 Lørdag 09.00–14.00 Bøler Senter, Bølerlia 2–4, 0691 Oslo – Tlf. 22 75 91 90	 POSTADRESSE: POSTBOKS 5 SKULLERUD 0624 OSLO BESØKSADRESSE: LØVSETFARET 118 LANGERUD GÅRD E-POST: hans.furu@c2i.net TELEFON: 22 29 65 66 TELEFAKS 22 29 91 67 GIRO: 8200 01 21785 ORG.NR.: 936 300 553 MVA
OPPSAL APOTEK ditt Alliance apotek Mandag–Fredag 09.00–17.00 Lørdag 09.00–14.00 Haakon Tveters vei 94, 0686 Oslo – Tlf. 23 12 68 80	JERNIA Oppsal OPPSAL SENTER Tlf.: 22 26 04 01 Aud's hjørne Støtt opp om din nærbutikk Oppsal Senter Haakon Tveters vei 88-98 Fax Tlf. 22 27 74 99
 MITSUBISHI MOTORS Mitsubishi Motor Forum ABILDSØ Enebakkveien 309 - Tlf. 23 03 20 00 - Fax. 23 03 20 01	TETTE AVLØP DOGNVAKT 23 16 50 00 HØYTRYKKS KJEMPEN TT-TEKNIKK A/S — en miljøbedrift Ryensvingen 13, Postboks 133 Manglerud, 0612 Oslo
LAMBERTSETER FOTO Tlf. 22 28 05 03 LAMBERTSETER SENTER Nye Bogerud Fisk/Vilt AS Stallerudvn. 111 C 0693 Oslo Tlf. 22 74 71 10	Larsen & Lindberg as BIL- OG BREMSESERVICE Cecilie Thoresensvei 7 1153 Oslo Telefon 22 28 40 00
 STATOIL Service Østensjø Låvevn. 70 – Tlf. 22 26 33 35	Støtt opp om din nærbutikk <i>H.P. Kjørwik</i> % Oppsal Senter
 OBOS Som medlem har du alle fordelene	Hva er din plan? Kom og snakk med oss i Nordea på Lambertseter! Nordea på Lambertseter tlf: 22 76 92 32 www.nordea.no Nordea
JØLSTAD BEGRAVELSESBYRÅ Odd B. Jølstad as Abildsø Enebakkveien 287 Døgnvakt: 22 29 38 00 Fra den helt enkle - til den mer påkostede gravferd	✕ OPPSAL STORKIOSK ✕ TIPPESENTER Åpent alle dager: 09 – 22 Vi har bankterminal
TA EN OPTISK SYNSPRØVE for briller og kontaktlinser Bøler Brillesenter & Ur A/S Vi mottar for reparasjon alle typer stueur, veggur og gulvur MEDELM MOTTAK OPTISKE FORBUND BØLER SENTER – Tlf. 22 26 22 68	 STATOIL Statoil ICA Express Abildsø Ny vaskemaskin • Ny butikk Lambertsetervn. 70, 1187 Oslo - Tlf.: 22 28 22 90

Artspresentasjon

Gråspurv (*Passer domesticus*)

Tekst og foto: Audun Brekke Skrindo

Gråspurven er kanskje en av våre aller mest kjente fuglearter. For mange nordmenn er den representanten for alle små fugler i det daglige språket.

Praktisk talt alle har et forhold til gråspurven gjennom direkteobservasjon, i og med at den forekommer ofte i nærheten av der folk bor.

I tillegg inngår arten i Norges rike kulturelle skatt av sanger, rim og regler (eks. «Smaa-sporven gjeng i tunet» av Garborg og «Spurvelurven», vise av Kjell Lund m.m.).

Gråspurven hører hjemme i den største fugleordenen: spurvefuglene (*passeriformes*). Siden den forekommer så hyppig nær folk (det vitenskapelige navnet betyr at arten «tilhører huset, vanlig, huslig») er det mange som forledes til å tro at dette f.eks. er Norges vanligste fugl. Men i Norge ble den ikke vanlig før langt ut på 1900-tallet, og anslås idag til i overkant av 500 000.

Det er lett å la seg villedes til å tro at gråspurvens tilhørighet i rennesteiner og sjuskete bymiljøer har å gjøre med at den ikke er så «vellykket» som andre fugler. De mange lokale navnene; spår, luftens sjarlatan, huskall, gråtass, korntyv osv viser også denne holdningen.

Men i naturen er utbredelse og populasjonsstørrelse et tegn på vellykkethet. Så når vi vet at gråspurv kanskje er verdens mest utbredte landfugl og at i Norge hekkes arten hvor som helst, vitner dette om suksess. Utbredelsen kommer på grunn av omfattende (både ønsket og uønsket) introduksjon til nye områder vha menneskets reiser og transport.

Opprinnelsen til arten er svært vanskelig å analysere, men forskning peker i retning av en opprinnelig

mellomeuropeisk/indisk populasjon. Arten har gått kraftig tilbake i forhold til når jordbrukslandskapet var på sitt mest omfavnsrike og aktive i Norge. Mengder av spillkorn i forbindelse med omfattende dyrehold gav ypperlige forhold for gråspurv.

Hekkingen foregår i områder som kan ligne bergskorter, tørre bakkelandskap med naturlige hulrom osv. Arten er nært beslektet med vever-fuglene, som selv vever kompliserte hus med tak over, men denne tradisjonen finner vi ikke hos nord-europeiske gråspurver i dag.

Parene holder sammen i livslange forhold. Begge kan hjelpe til med både reirbygging og foring, mens hunnen som regel tar hovedansvaret for ruging.

Hodet er kraftig og stort, hannen har en stor svart brystflekk og hunnen på de ensformige drakttegningene. Begge skilles lett fra pilfink på at de mangler den svarte kinnflekken.

Spesielle kjennetegn er den brunspettede, grå og løse fjærdrakten. På den måten kan fuglen gi inntrykk av at den er uflidd. Men siden gråspurven kan overleve norske vintre skjønner vi at dette ikke er tilfelle.

Arten er standfugl, men på høsten kan vi se trekkuro i flokkene. Mange individer overvintrer i menneskeskapte omgivelser (haller, lagre og næringsparker). I vill tilstand er en 7 år gammel gråspurv funnet, mens den i fangenskap kan bli over 20 år.

Gråspurven har ingen klar sang, slik mange forbinder med fuglesang. Men ikke desto mindre er lyden karakteristisk. Når du vandrer langs Østenjøvannet skulle det ikke være umulig å høre et par «tjirp-tjirp.»

Kilder:

- «Gyldendals Store Fugleguide», Gyldendal, 1999
- «Norges Dyr», Cappelen, 1992
- «Verdens dyr», Cappelen, 1985
- «Norsk fugleatlas»,
- «Norsk Ornitologisk forening», 1994
- «Dyr i tro og overtro»,
- Johan C. Frøstrup, Grøndahl, 1989

Østensjødagen 2003 – en dag for barna

Foto: Paul Fekjær

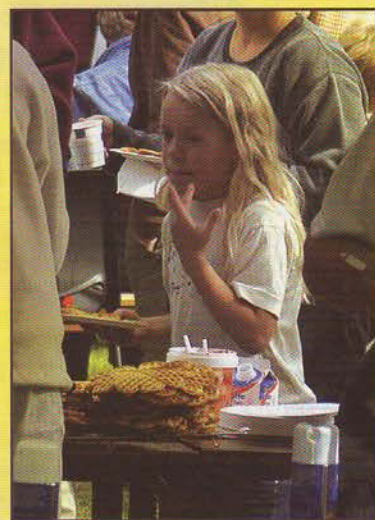
Natursti

Rideturer står man gjerne i kø for

Hesteskokasting var av de mest populære aktivitetene

Vaffelpause

Fulltreffer

Mange prøvde stylvten

– og underholdning for de voksne

ved dansegruppa Symra og Abildsø bygdekor

Østensjø Janitsjar underholdt og mange fant veien til Østensjø gård i det fine været. Væflene gikk virkelig unna!

Det hele ble sydd sammen av Per Amble og Arne Inge Christophersen og en dugnadsgjeng fra Østensjøvannets venner.

Karnappmannen

og andre viderverdigheter fra vår nære historie - del 6

Av Erik Henning Edvardsen

På de mange husmannsplassene under Abildsø opplevde de slektenes gang på samme måte som på hovedbølet, men naturligvis uten at det var så store summene til fordeling etter dødsfallene. Skifteforretningene vitner tvert imot om fattigdom og vanskelige kår. Samtidig må en forstå gjeldspostene som mindre tyngende, i det disse for en stor del var uttrykk for den regelbundne avhengigheten som husmannsfamiliene hadde til proprietærene.

Litt om dødsfall og skifter for plassene under Abildsø

På plassen Olsrud under Abildsø i Østre Aker ble det 29. juni 1734 holdt skifte etter husmann Jørgen Jørgensen mellom enken Ida Gregersdatter og deres fem barn; Jørgen 20 år, Simen 6 år, Berthe 15 år, Ingeborg 11 år og Anne 9 år. Verdiene ble beregnet til 13 rdl, mens gjelda beløp seg til rundt regnet 18 rdl.¹

Samme år døde også husmannskona på Vinterkjernet, Marthe Jensdatter. Ektemannen Johannes Nielsen Spanior og deres to barn Jens på 13 år og Mari på 11 år satt igjen med verdier for ca. 5 rdl, mens gjelda gikk opp i 6 rdl.²

Vel en måned senere var det enda en husmannsfamilie på Vinterkjernet som fikk besøk av mannen med låen og dernest av takstmennene, i det husbonden Christen Jensens unge liv brått tok slutt. Enken Gunild Svendsdatter og hennes barn Hans på 9 år og Tore på 4 år hadde verdier for knapt 4 rdl, mens gjelda utgjorde nesten 7 rdl.³

Til sammenlikning kan nevnes at verdien var regnet til rundt 21 rdl. da det 3. mars 1735 ble holdt takstforretning på Abildsø, over en anseelig mengde høy tilhørende herr Ballings dødsbo.⁴

28. mars 1753 var det skifteforretning på plassen Holmbråten etter avdøde husmann Hans Gullichsen. Den stakkars enkemadammen, Karen Simensdatter, satt helt alene tilbake etter at også deres eneste barn Gullich var omkommet.⁵

Ti år senere, 2. mai 1763, meldes det dessuten om skifte på en husmannsplass med en noe uvisst tilhørighet enten under "Langerud eller Abelsø".⁶

Samme år som proprietær Christen Brochman døde på Abildsø avled også husmannskona Siri Thorsdatter på plassen Omsrud. 10. november 1790 ble det holdt skifteforretning hos enkemannen Jørgen Biørnsen Omsrud og deres tre barn Berte 20 år, Thore 17 år og Ole 8 år.⁷

24. januar 1791 ble verdiene taksert etter Inger Trulsdatter på plassen Tallberget, som nå sorterte under Manglerud. De arveberettigede var husbonden Christopher Larsen Talberget (1832-1914), hans 22 årige sønn Hans Christophersen og datteren Maren Christophersdatter. Christopher Larsen giftet seg igjen med Dorthe Halvorsdatter (f. 1754) og fikk barna Marte Maria (f. 1791), Ane Catrine (f. 1796) og Christopher (f. 1800). De hadde også gutten Christen Evensen (f. 1800) til oppfostring. Da Christopher Larsen Talberget selv døde

var døtrene, Maren og Ane Catrine, allerede falt fra. Eldstesønnen Hans (f. 1770) var gift med Ane Pedersdatter (f. 1768) og bosatt på Dal, Christopher bodde hjemme, mens Marte Maria hadde fått en tjenestepost i Christiania.⁸

21. desember 1795 ble det likeledes holdt skifte over avdøde Hans Christensen på plassen Svenskerud under Abildsø mellom enken Helvig Thoresen og barna Christian på 26 år og Anne på 24 år.⁹

I 1799 sovnet også jomfru Karen Hansdatter inn på en annen av plassene under Abildsø, og 29. januar 1800 ble verdiene gjort opp og fordelt etter den ugifte kvinnen. Hennes arvinger var søsknene Thor Hansen og Berthe Hansdatter, gift med Joen Møller, og hennes to halvsøsken Knud Hansen og Anne Hansdatter på 25 år.¹⁰

Døden vendte også tilbake til husmannsplassen Olsrud. Der ble det 8. februar og 22. desember 1810 holdt arveoppgjør etter Andreas Dinesen mellom hustruen Randi Erichsdatter og barna Niels, Christian og Jens på 24 år.¹¹

Velle Espeland: *Blow Boys*, sjanties fra Diderik Brochmanns samlinger, Norsk Folkeminnelags skrifter nr. 123, Oslo 1981.

Endelig var det på plassen Lille Langerud eller Luserud 1. oktober 1812 holdt skifteforretning etter avdøde Marthe Nilsdatter (1733-1812) mellom ektemannen Erich Nilsen (f. 1745) og barna Gjertrud Marie og Anne Margrethe. Sistnevnte var nå blitt gift med sagmesteren på Siggerud, Lars Torstensen.¹²

Familien Brochmans siste år på Abildsø

Av Brochmans etterkommere var det en rekke fremtredende prester, men flere medlemmer av familien hadde også eventyrlyst og gjorde karriere enten innen marinen eller som seilskutekapteiner ute på de sju hav.

En av etterkommerne var for øvrig den kjente samler og utgiver av sjømannssjanties Diderik Brochman (1879-1955), som dessuten ble leder av Norsk Styrmannsforening. I perioden 1908 til 1948 utga han et dusin maritime bøker inneholdende frivaktsviser, oppsanger, sjømannsuttrykk og sjømannsknuter, samt en personalhistorie over slektningene i pretestillinger.

Livet som jordbruker på Abildsø var det vist ikke lenger noen "brochmenn" som drømte om. I 1825 ble gården solgt ut av slekta. De siste av familiens brukere på Abildsø var enkemann Michael Brochmann med barna Thomas og Ane, samt hans yngre bror, kaptein Diderich Hegerman Brochmann, som var gift med Maria og hadde datteren Barbara Margreta.

Neste gang:

E.F. von Trepkas himmerige på jord.

Kartet viser den del av "Aggers Sogn" som omtales i artikkelen. Flere av husmannsplassene som er omtalt er ikke avmerket og vi vet heller ikke nøyaktig plassering. Veien over Østensjøvannet er "Almindelig Vinter Vej". Det samme gjelder veien over "Lang Mosen". Sommerveien sydover gikk på høyde-draget forbi "Haslefet" og videre over "Lan-grud". Sommer- og vinterveien møttes ved "Dritut", omtrent ved Skulleruddompa i dag (utenfor kartet).

Gjengitt etter tillatelse av Statens kartverk, MAS 11010 - 151/2003. Utsnitt av MIL No 63 XIV/4, år 1802. H.L.Juell

¹ Statsarkivet i Oslo. Aker Skifteprotokoll nr. 2. (1728-1742). Abildsø i Østre Aker.

Plass Ulrud 1734 29/6, s. 300. Leif-Dan Birkemoe (f. 1937) har gjort meg oppmerksom på at det flere steder i kildene omtales en plass Ulrud, som ikke er identisk med Ulrud gård. Han har fra Amund Kveim (f. 1960) innhentet den opplysning at det i lensmann Knops liste fra 1771 forekommer en plass Olsrud tilhørende Abildsø. Det kan ikke herske tvil om at det er denne plassen det siktes til i skiftene.

² Statsarkivet i Oslo. Ibid. Plass Vinterkiernet 1734 29/6, s. 301.

³ Statsarkivet i Oslo. Ibid. Plass Vinterkiernet 1734 27/7, s. 300b.

⁴ Statsarkivet i Oslo. Ibid.. Abildsø i Østre Aker 1735 3/3, s. 332.

⁵ Statsarkivet i Oslo. Ibid. (1746-1755). Abildsø i Østre Aker. Plass Holmbraaten 1753 28/3. Film HF 658-659, s. 551b.

⁶ Statsarkivet i Oslo. Ibid. (1761-1760). Abildsø i Østre Aker. En plass under gaarden Langerud eller Abelsøe 1763 2/5, s. 133b.

⁷ Statsarkivet i Oslo. Ibid. (1780-1792). Abildsø i Østre Aker. Plass Omsrud 1790 10/11, s. 524.

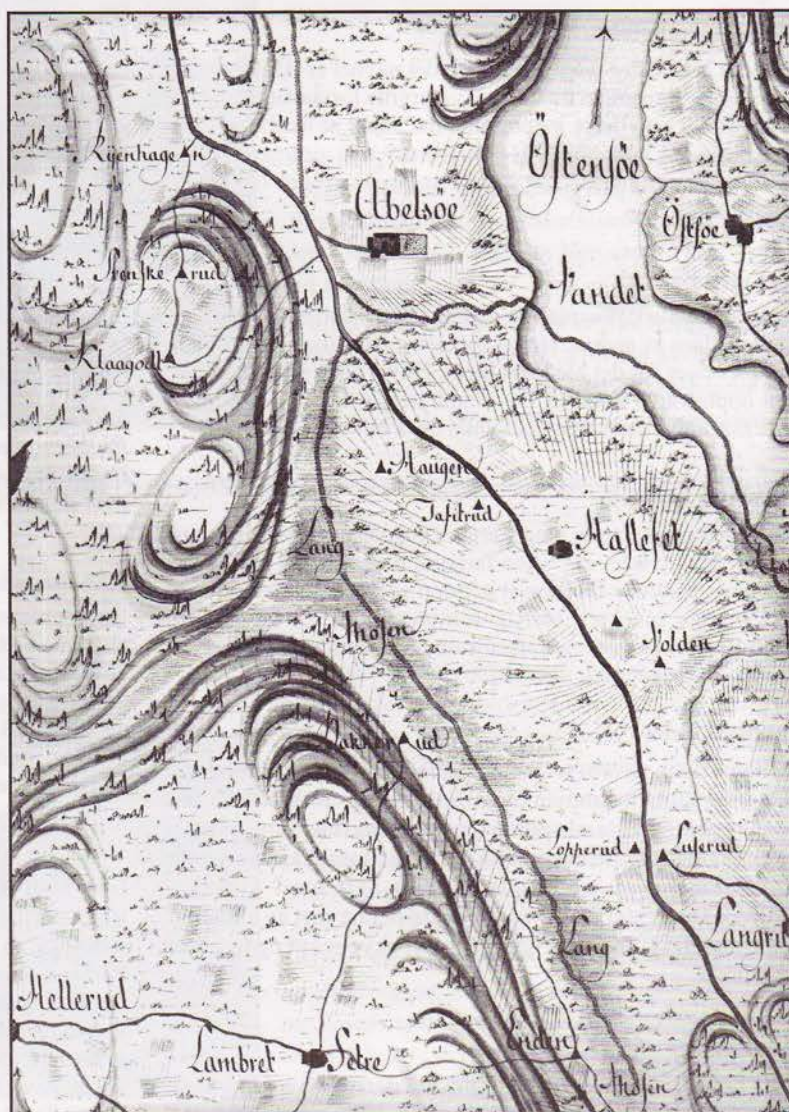
⁸ Statsarkivet i Oslo. Aker Skifteprotokoll nr. 22. (1811-1817), folio 258a.

⁹ Statsarkivet i Oslo. Aker Skifteprotokoll nr. 2. (1792-1803), s. 180.

¹⁰ Statsarkivet i Oslo. Ibid. (1792-1803), s. 449.

¹¹ Statsarkivet i Oslo. Ibid. (1804-1809), s. 601b.

¹² Statsarkivet i Oslo. Aker Skifteprotokoll nr. 22. (1811-1817), folio 138.

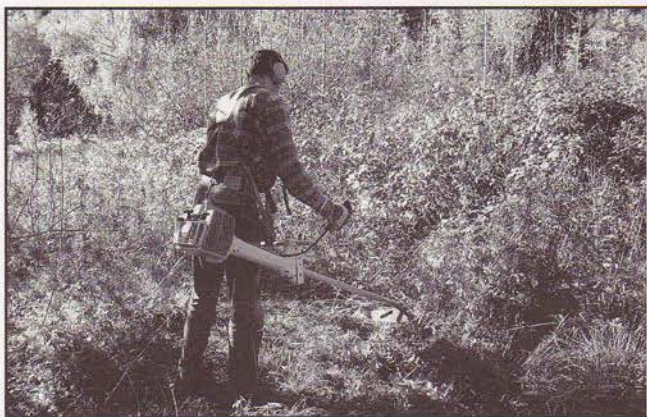

Skjøtsel av kulturlandskapet

–Slåttenga Sjøli

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Enga øst for Tallberget, mellom Østensjøvannet og turveibakken, har tidligere vært havnehage for hester fra Manglerud og Abildsø gård. Men det har også vært slåtteng. Leter man godt kan man endog finne tuftene til en løe som stod her som opplagsplass for høyet. Og før slåttenga var det trolig kornåker. Det er viktig at slåttenga fortsatt blir skjøttet.

Torbjørn Røberg kjører ryddesaga med stø hånd. Etter slåing må alt rakes for hånden og deretter kjøres bort.

Biologisk mangfold

Området het i eldre tider Sjøli, med det navnet er ikke lenger i vanlig bruk. Samspillet mellom de naturgitte forutsetningene og menneskelig utnyttelse av området har skapt et landskap med stort biologisk mangfold. Her kan man lese tidligere tiders naturressursutnyttelse. Det er et mosaikkpreget og åpent landskap.

Slått med lå

Tradisjonelt ble slåttearealene slått med lå i slutten av juli eller i begynnelsen av august. Høyet ble tørket noen dager på bakken eller på hesjer før det ble kjørt hjem. Høyet på Sjøli ble sikkert også oppbevart i utløa til det kunne hentes hjem, kanskje på slede om vinteren. Slåttenga kunne også beites vår og høst.

Artsrik vegetasjon

Denne driften skapte en meget artsrik vegetasjonstype. Slåttenga på Sjøli har utviklet seg til en fargerik blomstereng og mange arter har sin største forekomst nettopp i slåttenga. Det betyr at også mange insekter, særlig sommerfugler, er knyttet til slåttenga. Insektsundersøkelsen som ble gjennomført for noen år siden bekreftet dette forhold.

Blomsterfluen

Blomsterfluen *Ortonevra erythrogona* har sin største bestand på Sjøli i global sammenheng. Entomolog Tore Nilsen (en av Europas fremste eksperter på blomsterfluer) og Morten Falck (landets andre ekspert på blomsterfluer) karakteriserer arten som en av områdets juveler sett med «insekt-sbriller». Det er derfor viktig å bevare denne rest av slåtteng. I motsatt fall vil enga gro igjen. Planter skygges ut og insekter forsvinner.

Skjøtsel

For å bevare slåttenga på Sjøli må det derfor drives skjøtsel. Østensjøvannets Venner har helt siden 1990 vært pådriver

for slått, noe som har vært gjennomført omtrent hvert eneste år enten i regi av foreningen eller i samarbeid med Friluftsetaten. Litt forsinket har vi i høst også tatt initiativ til å slå. Nå var imidlertid veksten på enkelte steder blitt så stor at ryddemaskin måtte brukes for å få ned ospe- og buskekrattet som følge av at denne delen ikke har vært skåret de siste to-tre årene.

Lese landskapet

Torbjørn Røberg, med bl.a. erfaring fra skjøtsel i Maridalen, ble kontaktet av foreningen. Han ble gitt oppdraget om å slå slåttenga på Sjøli. Da er det nødvendig å kunne lese landskapet riktig og forstå hva som skal ryddes og hva som skal få stå. Torbjørn Røberg er arkeolog og har derfor stor kunnskap om landskapstyper. I samarbeid med Friluftsetaten ble man enig om hvordan skjøtselen burde gjennomføres.

Probleml planten kanadagullris har spredd seg raskt rundt Østensjøvannet i sommer. På Smiejordet ved Østensjøveien stod den tett som en skog.

Kanadagullris

En probleml plante som har spredd seg raskt rundt Østensjøvannet i år er kanadagullris. Dette er en innført plante som egentlig ikke hører hjemme i den norske floraen. Den vil lett kunne skygge ut stedegne planter. Kanadagullris har også nådd slåttenga på Sjøli. Av hensyn til mulig spredning av frø fra planten ble det besluttet ikke å slå den i høst av frykt for større spredning neste år. For å sammenligne effekter kan det nevnes at all kanadagullris i høst er slått rundt Vadedammen i nord.

Landskapsrommet

Reinfann, mjødurt og firkantprikkperikum er det mye av på slåttenga på Sjøli. -Enga vitner om at den er bearbeidet, kan Torbjørn Røberg fortelle. -Her har det nok vært åker. Slett og fin. Beliggenheten ned mot vannet er god. Skogen som kommer krypende må tas før den får overtaket på plantene. Det er viktig at utvalgte store trær kommer bedre frem. At det blir åpent med enkelttrær i landskapsrommet har mye å si for riktig utvikling, legger Torbjørn til med faglig tyngde.

Østensjøbroen pusses opp

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Østensjøbroen, broen i sydenden av vannet, får nå et etterlengtet vedlikehold. Dreneringsrør er satt inn i brofundamentet for å hindre at festestaget for rekkverket rustet i betongen. Betongen får også ettersyn, både over og under. Broen males med en gråfarge, men først smøres det på en primer. Rekkverket skal males neste år. Arbeidet er beregnet å ta 2 måneder for fire personer. Det er Oslo Vei som utfører oppdraget for Samferdselsetaten.

Uavhengig av broarbeidene har veidekket på broen også fått ny asfalt.

Broen ble bygget i begynnelsen av 1960-tallet og får først nå et grundig ettersyn.

Historisk vandring

Høstdagen var strålende, det samme var oppslutningen til vandringen på vestsiden av Østensjøvannet med lokalhistorie som hovedtema søndag 12. oktober. Her som en lang rekke på turveien.

Kulturhistorisk bakgrunn, Bakkehavn gård, Multehaug, Konglerud, Abildsø skole, brenneruinene, Abildsø gård og gravhaugene på Tallberget var blant steder som fikk sin omtale.

Besøk fra Tyskland

Østensjøvannet fikk i april besøk av en klasse på 38 elever og noen lærere som var på utvekslingstur fra en videregående skole i den lille, vakre byen Dinkelsbühl i Bayern. Vertskapet – elever og lærere fra KG – la opp et omfattende program under besøket som altså inkluderte Østensjøvannet. Mange av elevene var spesielt interessert i biologi og studerte fuglene med stor interesse. Flere arter ble gjenkjent, noe som skapte høy stemning. De fikk med seg en orientering om arbeidet med å verne vannet og om bevaring av det biologiske mangfoldet. Etter en rask lunsj i det fine vårværet, dro de videre til neste attraksjon.

Fra Bryn jernbanestasjon til Tveten gård

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

I slutten av mai var det medlemsvandring med Alnaelvens nestor Karsten Sølve Nilsen som guide fra Bryn jernbanestasjon til Tveten gård. Det er mange attraksjoner på vegen – jernbanen som kom til Bryn i 1854, Kristiania teglverk, Zinkhvitt-fabrikken, Fyrstikkfabrikken og alle de andre gamle industribygningene som forteller om Bryns historie, Alnas elveløp, fosser og sidebekker, den nye turveien og ikke minst utviklingen av Miljøpark Alna. Og som avslutning en runde på Tveten gård med de mange spennende bygningene.

Karsten Sølve Nilsen forteller om husmannsplassen Smalvoll under Tveten gård der Alna meandrer elegant forbi. Alna er en populær elv å vandre langs. Turveien dekker ca. 65% av elvas lengde.

Fossen i skråningen ned mot Smalvollveien har sin kilde i Stordammen som var vannkilden for Tveten og Hellerud gård. Elven har mange navn: Tvetenbekken, Hellerudbekken og Godliabekken. Det siste navnet er tvilsomt.

Gjensidige NOR

- din totalleverandør av:

Tore Løvlund
Leder bankkontor

- * Dagligbanktjenester
- * Finansiering
- * Investerings
- * Forsikring
- * Kjøp/Salg av eiendom
- * Bankbokser

Kom innom din lokale bank på Manglerud for en hyggelig prat og personlig rådgivning og service

manglerud@nor.no
Tlf.: 22319050

Gjensidige NOR
Sparebank

Bymiljøprisen 2003 til Østensjøvannets Venner

Finn Gulbrandsen med gavesjekken på kr. 50.000, Amund Kveim med diplommet og ordfører Per Ditlev-Simonsen på Rådhusplassen. Foto: Leif-Dan Birkemoe

På verdens miljøverndag 5. juni ble Østensjøvannets Venner tildelt Oslo kommunes Bymiljøpris 2003. Ordfører Per Ditlev-Simonsen holdt følgende tale ved utdelingen:

-Vi har en flott by, en by å være stolt av. Rundt om i Oslo jobber det mange mennesker som gjennom sin innsats bidrar til at Oslo fortsatt skal være en flott by for de generasjonene som kommer etter oss. Uten disse ildsjelene ville Oslo ha vært langt fattigere.

For å hedre dette arbeidet har Oslo kommune opprettet en Bymiljøpris som tildeles: *den enkeltperson, organisasjon, bedrift, etat, bydel og/eller annen virksomhet som ved sin omsorg og innsats for bymiljøet i Oslo kan fremstå som et godt eksempel for andre.*

Bymiljøprisen vil i år bli delt ut for 6. gang på rad.

Juryen har i år bestått av:

- Byrådsavdeling for miljø og samferdsel ved miljøvernleder Guttorm Grundt
- Helsevernetaten ved direktør Torkill Nordahl-Olsen
- Grønt Inspirasjonssenter/Grønn Hverdag ved daglig leder Gyrid Aase
- NHO Oslo ved bedriftsrådgiver Jon Anders Henriksen

Juryen har i år besluttet å gi Oslo kommunes Bymiljøpris til *Østensjøvannets Venner.*

Østensjøvannets Venner er en foregangsforening på miljøområdet. I sin begrunnelse sier juryen:

Østensjøvannet er et av Norges viktigste bynære våtmarks- og kulturlandskapsområder. Vannet huser flere rødlistearter, og er generelt kjent for en rik vann- og sumpflora. Utbygging og forurensing truet i mange år vannkvalitet og vannets biologiske mangfold. Foreningens medlemmer har i 15 år arbeidet utrettelig for vern og miljøriktig forvaltning av Østensjøvannet, samt spredning av kunnskap om Østensjøvannets miljøverdier og plass i vårt økosystem. Og foreningen har lyktes i sitt arbeid, men ikke uten strid. Østensjøvannet har i dag fått sin verneplan og miljøparken blir hele den nye Østensjø bydels stolthet.

Østensjøvannets Venner utfører en rekke miljøoppgaver og aktiviteter i området:

- De informerer politikere og allmennhet om miljøverdiene i Østensjøvannets økosystem og kulturlandskap.
- De er pådrivere for å bedre vannkvaliteten og å rydde opp i kloakkforholdene i området, slik at plener blir naturlig vegetasjon, og eroderte strandpartier blir til større arealer med våtmarksvegetasjon.
- Østensjøvannets Venner har utarbeidet undervisningsopplegget:

"Natur, miljø og trivselsprosjekt" for Østensjøvannet, som brukes av mange skoler i området.

- De arrangerer årlige ryddeaksjoner og andre dugnader i området rundt vannet med deltagelse fra skoleelever og interesserte beboere i området.
- Foreningen samarbeider aktivt med andre miljøforeninger som Oslo og Akershusavdelingen i Norsk Ornitologisk forening, Østlandsavdelingen i Norsk Botanisk Forening, samt kommunale etater, skoler og bydeler.
- Østensjøvannets Venner var en aktiv pådriver for etablering av "Østensjøområdet Miljøpark", vedtatt av bystyret i 2002.

Foreningen har i dag 2000 medlemmer, og gir ut medlemsbladet Sothøna, samt arrangerer turer, kurs og seminarer.

Gjennom sitt engasjement i et av Oslos vakreste områder, bidrar Østensjøvannets Venner til å gjøre Oslo til en nasjonal og internasjonal Miljøby, avsluttet ordføreren.

Stor glede i Østensjøvannets Venner

Prisen er en stor oppmuntring og glede. Amund Kveim, foreningens leder, uttalte bl.a. ved utdelingen:

"Tildeling av bymiljøprisen er en veldig oppmuntring til alle i Østensjøområdet som setter pris på sitt nærmiljø, og til de mange som aktivt har arbeidet for vern av dette unike området i lang tid. Samtidig er det en inspirasjon til fortsatt innsats for de helt særegne verdiene dette området representerer. Gjennom årene har vi oppnådd å få selve vannet og de to gårdene Østensjø og Abildsø fredet, og hele området ble av Oslo bystyre vernet som "Østensjøområdet Miljøpark" i fjor sommer.

Vi ser på tildelingen som en anerkjennelse av at lokal innsats fra frivillige organisasjoner er verdifullt og at det virkelig gir resultater. Vi håper dette betyr at enda flere blir oppmerksom på hvilken perle Oslo by her har, og at det i årene fremover settes inn nok ressurser for å kunne levere videre verdiene til kommende generasjoner. Østensjøområdet vil således fremstå som et utstillingsvindu for byens miljøforvaltning i årene fremover."

"Oslo skal forvalte sitt biologiske mangfold på en bærekraftig måte".

Delmål i Byøkologisk program
2002 - 2014

Temaskilting ved Østensjøvannet

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Temaskilt settes opp utenfor drengestua på Søndre Østensjø gård. Fra venstre: Finn Tchudi, Johan Mollatt og Odd Frode Ulbrandt

De første temaskilt eller informasjonsplakater ved utvalgte kulturminner og særtrekk i kulturlandskapet rundt Østensjøvannet er nå satt opp. Bydel Østensjø har bidratt økonomisk med innkjøp av materiell til skiltene på østsiden av vannet.

Vi begynte i syd ved Bølerbekken og fortsatte med Østensjøgårdene, Almedalen, oldtidsveien, husmannsplassen

Bakken (ved Vassenga nord for Østensjø Terrasse) og Vadedammen helt i nordenden av Østensjøvannet.

De første skiltene ble satt opp tidlig i juni og det ser ut til at de stort sett får stå i fred til det formål de er tiltenkt. Dersom en plakat blir fjernet eller ødelagt er det en enkel sak å skifte den ut. For enkelte kulturminner er det begrenset hva vi kjenner til, men kanskje nettopp det kan føre til at noen kan bidra med supplerende opplysninger.

Går skiltingen slik vi håper vil det stadig dukke opp nye skilt. Manglerud bydel har bevilget midler til skilt på vestsiden av vannet slik at det blir neste etappe. Vi satser på at informasjonen skal være såvidt fylldig at den gir litt stoff til ettertanke og kanskje inspirere til å søke mer kunnskap om lokaliteter i vårt nærområde.

Tekstene blir lagt ut på våre hjemmesider etterhvert som skiltene kommer på plass.

Farvel til Bakkehuset i Ulsrudveien 10

Av: Amund Kveim

Bakkehuset i Ulsrudveien 10 slik det så ut i 1949
Bildet er utlånt av Odd Barra

Små gamle hus på relativt store tomter er naturlig nok attraktive for eiendomsutviklere og boligbyggere, og denne gangen var tiden ute for det gamle "Bakkehuset" i Ulsrudveien 10. I løpet av noen korte formiddagstimer 20. mai 2003 hadde gravemaskinene jevnet huset med bakken, og nok et lite minne om gamle dager i vårt område er forsvunnet.

Dette spisse lille huset som ble bygget i perioden 1917-1921 hadde visstnok ikke bygningsmessige kvaliteter som kvalifiserte for verken vern eller videre bruk etter dagens målestokk. Det hadde imidlertid en nær tilknytning til Østensjø gård, og det var Haakon Tveter som i sin tid foresto byggingen. Grunnflaten var på drøye 49 kvadratmeter og besto av en etasje med kvist. Det var bygget av laftet plank med stående utvendig panel. Samtidig ble det bygget et lite uthus i bindingsverk på 10 kvadratmeter inneholdende bl.a. privet, men dette er forlenget revet.

Tveters nøyaktige og sirlige byggeregnskap eksisterer fremdeles og enkeltpostene viser alt fra minering i kjelleren og innkjøp av murstein, til 54 glassruter fra Christiania Glassmagasin og en brukt magasinovn. Samlet kostnad for hele prosjektet ble 15.723 kroner og 12 øre, og da var både kapitalkostnadene og bruk av hans egne arbeidsfolk og hester innregnet.

Branntakst ble holdt i 1919, og første leieboer flyttet inn samme høst skulle betale 100 kroner pr. måned i leie. Det var nok andre kommunale regler den gangen for offentlig bygningskontroll ble ikke gjennomført før i 1922. Eiendommen ble utskilt med eget bruksnummer 33 i 1921.

Leietagerne har vært skiftende opp gjennom årene, men også deler av Tveterfamilien har bodd her en periode. Som et kuriosum kan nevnes at familien Barra, grunnleggeren av firmaet Barra, som nå holder til i Christinedal ved Bryn senter, bodde her i en periode før krigen. Sønnen Odd har velvillig lånt oss et bilde av huset slik det så ut i 1949.

Eiendommen ble solgt ut av familien av Haakon Tveters arvinger så sent som i 1995 og ble i fjor sommer solgt videre til et eiendomsfirma. Nå bygges det fire nye boliger på tomten og disse legges ut for salg høsten 2003.

Tenk om vi hadde kunnet redde det gamle huset ved å ta det ned og flytte det til et egnet sted i Østensjøområdet. En annen sak er at det ved utbygging av denne tomten blir enda vanskeligere å få deler av Ulsrubekken opp i dagen.

Det er mulig at huset ikke var verneverdig, men det var i alle fall minneverdig og har fortjent en omtale i Sothøna.

Fugletur i april

Audun Brekke Skrindo var turleder på fugleturen 30. april. Her ser vi en del av gruppen som har tatt opp-stilling på jordet nedenfor Østensjø gård. Utstyret var tungt, interessen stor og observasjonene mange.

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Botanisk vandretur ved Abildsø gård

Villblomstenes dag 15. juni

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Villblomstenes dag er opprinnelig et dansk tiltak, men nå er hele Norden inkludert. Norge er med for andre gang. I alt 75 turer ble arrangert rundt i landet på denne dagen. Norsk Botanisk Forening stod som initiativtaker og turen inngikk som arrangement i Oslo Miljø Festival. Østensjøvannets Venner deltok som medarrangør. Jan Wesenberg, cand. scient i systematisk botanikk fra Universitetet i Oslo og daglig leder i Norsk Botanisk Forening, stilte opp som turlleder med fokus på villblomstene rundt Abildsø gård. Her er det fine enger som tidligere var beitemarker. Det er ikke så mye igjen av kulturlandskapet i Oslo-gryta slik at nettopp engene rundt Abildsø gård er fine biotoper for mange arter villblomster. I Østensjøområde Miljøpark er det registrert 440 plantearter – det er ca. 1/5 av Norges flora som er samlet i området. Eller ca. 1/3 av det som er registrert i Oslo og Akershus. Og det er mye når man tenker på det lille området vi har rundt Østensjøvannet.

Blomster i "skrotemarken"

Vi startet ved trafostasjonen på Manglerud som har en "skrotemark" – eller avfallsplass som nærmeste nabo. I biologisk forstand er det et interessant habitat, om ikke til særlig forskjønnelse for området. Artsrik var imidlertid haugene med jord og leire, tydelig nylig brukt som tømmeplass for hageavfall og diverse annet skrot. Hageavfall som slenges ut i naturen på denne måten kan imidlertid også være en trussel mot det biologiske mangfold i området ved at fremmede arter over tid lett kan skygge ut sårbare stedegne arter.

I skrotemarken fant vi åkerkål og vinterkarse, gule planter som kjennes igjen fra grøfter og veikanter. Russekål, åkertistel og for ikke å glemme skvallerkål vokste villig. Skvallerkål er eksempel på en introdusert art som fra først av ble dyrket som hageplante, men som har kommet ut av kontroll og «vendt seg mot» hageeierne selv.

Selv om skvallerkål kan opptre i massebestander i nitrogenrik edelløvsog, og noen steder utgjøre en trusel mot den stedegne floraen, er arten stort sett et problem bare for hagebruket selv. Skvallerkålen er derfor nesten svartelistet av hageeiere. Vi fikk vite at som ung plante har den en nydelig sellerismak. Arten er av mellom-europeisk opprinnelse.

Moskuskattost er en gammel staude og jordrøyk en beskjedne plante med rosa blomster. Prestekragene lyste hvite på haugen, mens pepperrot som sprer seg i veikanten, har en brennende bitter smak. Løkurten har hvite blomster, mens daunesle, som ikke brenner (derav navnet) ligner svært på vanlig brennesle. Korsknappen med blå blomster har smak av myntete – bare hell kokende vann over!

Kjempe har mange arter. Den spres lett med fottøyet. Indianerne i Nord-Amerika kalte den "Hvite manns fotspor", fordi europeiske lærstøvlere var godt egnet til å spre plantens klebrige frø. Vi ble vist hvordan sotsoppen hadde infisert blomsten til gressstjerneblom.

Den vanlige vassarven bredde seg kraftig rundt i området. I utkanten av "skrotemarken" stod gråseljen som liker seg på næringsrik våtmark. Istervier er også en vanlig seljeart i området. Krypsoleien regnes som vanlig ugras og var derfor godt representert i habitatet.

Blomster i gammel beitemark

Vi trakk deretter noen meter lenger mot syd. Vår turlleder påviste straks krusfrø, en plante som har sin nordgrense ved indre Oslofjord. Den er hvit og ligner på den langt vanligere hundekjeks som det var mange av i området. Det er ca. 20 forskjellige arter av marikåpe og derfor svært vanskelig å

Bakketimian: Stryker vi hånden over tuen dufter det sterkt timian. Den finnes på to steder ved Østensjøvannet.

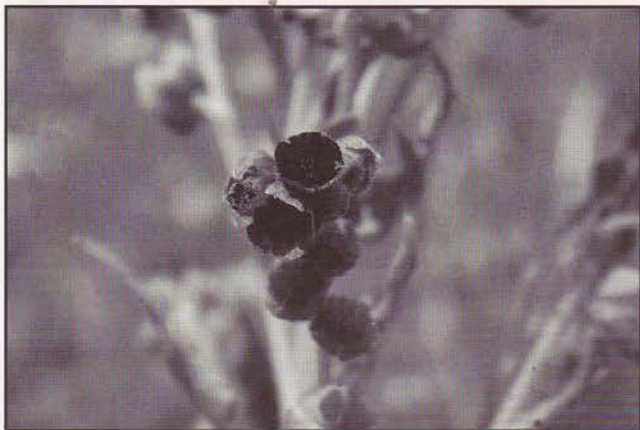
bestemme hvilken art vi hadde funnet. Gjerdevikken er en erteblomst og produserer nektar på undersiden av bladene i tillegg til i selve blomsten. For å illustrere dette ble bladene på vårt eksempel brettet frem slik

at vi fikk se hvor nektaren ble produsert. Deretter fulgte storengkall, matsyre (sure blader) og reverumpe, den sistnevnte typisk i gjengroende kulturlandskap.

Plutselig dukket det opp en ganske vanlig gressløk. Den må komme fra gården, f.eks. ført hit i skoene eller bukseberetten. Kvastsveve er typisk for gammel beitemark - svevene er mange og ikke alltid lett å bestemme. Den gule bitterbergknapp vokser vill i lavlandet og i vårt område som et teppe på det åpne berget.

Bitterbergknapp: Den gule bitterbergknapp vokser vill i lavlandet som et teppe på det åpne berget.

Hundetunge: Den hører hjemme i folkemedisinen og ble dyrket i klostertida.

Ospeminerermøll graver kanaler

I kanten av enga stod *ospen* og raslet med bladene. En av deltakerne i gruppen ville ha svar på hvordan marksporene på bladene hadde oppstått. - Det er ospeminerermøll som graver kanaler i bladet, var svaret. De mørke partiene i bakkant er møllens avføring som er lagt igjen. Møllens utvikling er godt timet med ospen slik at den klekkes og er ute og flyr når bladene springer ut på treet om våren, slik at den kan legge egg i de unge bladene. Det er bare osp denne møllen går på. Oспен sprer seg med rotskudd og slik kan ett individ dekke et stort område.

I Nord-Amerika er det påvist at ett ospeindivid har spredd seg over flere km². Oспенs fremdrift er hurtig, den har kort tid på seg før den blir undertrykt av andre trær.

Sommer- og vintereik

Mange andre planter ble trukket frem: Den gule *skjermesveve*, den likeledes gule *gulflatbelg* (erteblomst), *tiriltunge* og *tvesjeggveronika*. I engkanten dukket det opp små eikeplanter. Det er *sommereik*, fordi vintereika stopper ved Drøbak. Derfor er all eik vi ser rundt Østensjøvannet av arten *sommereik*, men det finnes en rekke hybrider som gjør det svært vanskelig sikkert å bestemme arten.

I kanten hed mot enga i øst stoppet vi ved i en høy plante — *valurt*. Den er introdusert i området. Planten er prøvedyrket som forplante for bier. Eierne på Østensjø drev i sin tid med bier — kanskje det er en plante fra den tiden?

Fra folkemedisinen

Sølvbunke er typisk for gammel beitemark, kyrne unngår den, derfor står den igjen som en plante ingen ville ha.

Sibirbjønnkjeks dukket opp, men *mjødur* med rustsopp fanget større oppmerksomhet. Den er en gammel plante fra

Kjøttrose: En av de 10 ville roseartene i Norge.

folkemedisinen. *Rød jonsokblom* tilhører nellikfamilien og vokser i næringsrike skogkanter. Det ble fastslått at individet var en hunnplante.

Artsrikdom på enga nedenfor stallen

Vinterkarse og *tjæreblom* passerer før vi kommer inn på enga nedenfor stallen og grisehuset. Vi får raskt pekt ut den høye planten *karve* som har en svak rosa farge i forhold til den hvite hundekjeks som vokser tett ved siden av. Det er ikke alltid den har så fin rosa farge, da må vi se på bladene for å bestemme arten, får vi vite. *Gulmaure* har et voksested like i nærheten. Det er litt over 10 arter av *maure* i Norge, de fleste med hvite blomster. *Smørbukk*, med gule stjerner, egner seg godt til skopuss for svarte sko, kommenterte en av deltakerne. *Firfrøvikke* er et typisk skrivebordsnavn. Vi får deretter presentert *vårskrinneblom*, *åkerforglemmegei* og *korsknappen*.

Kortvokst eng har størst antall arter pr. m², men her er gresset betenkelig høyt får vi høre. Asken som står rett ved kan lett gi uønsket skyggeeffekt — og kan rett og slett skygge arter vekk. Det er derfor en god grunn til å fjerne asken.

Hundetunge fra klostertida

At *ryllik* er rene møllkuleerstatningen, var en påstand som ikke ble nærmere utdypet ved funnet av den mer spesielle planten *hundetunge*. Den hører hjemme i folkemedisinen og ble dyrket i klostertida. Selv om den tilhører kulturlandskapet i dag ble den tidligere brukt som legeplante mot krampeanfallet og som hoste- og sårdeppe medisin. Rødfargen ble brukt til farging. Spredningen finner sted ved at fruktene setter seg fast i pelsen på dyr som går forbi.

Når vi støter på medisinerplanter på dette feltet må vi ha i erindring at 1600-tallshaven på Abildsø gård lå mot syd og den har sannsynligvis også hatt en urtehage.

Nakkebær: Vår andre ville jordbærart er en fjordnær plante som er hjulpet fram av kulturlandskapet.

Bakketimian

Bakken nedenfor stallen har alltid vært rik på *stemorsblomster* — en blomstring som var på sitt fineste denne forsommerdagen. *Storborre*, *krusetistel*, *hårsveve*, *ettårs-knavel*, *høymol* og *reinfann* var blant plantene vi også ble gjort oppmerksom på. På en liten flekk med bart fjell spredde det seg en tue med *bakketimian*. Vi har tre ville arter timian i Norge, fikk vi vite. Strøk vi hånden over tuen duftet det sterkt timian. Dette er den eneste på vestsiden av Østensjøvannet, men vi har også samme art på østsiden nedenfor terrasseblokkene. Etter *kratthumleblom* var det en av de 10 ville

roseartene i Norge som trakk vår oppmerksomhet. De er vanskelig å bestemme, men etter et kort studium med lupe får vi svaret: det er en *kjøttrose*.

Havstrand

På berget like ved ble blikket rettet mot *blærelaven*. Den har nok overlevd fra den gang det var havstrand her, fikk vi som kommentar. *Beitesvever*, *gresstjæreblom*, *småsyre*, *torskemunn*, *nyresildre* og *ettårsknavel* fulgte deretter. I bakkant av en gruppe *bakkeveronika* fant vi *vårveronika*, en plante som har vært på tilbakegang i området. Det skal senere gjøres et forsøk på å ta noen frø og så de på et annet sted lenger ned i bakkehellingen.

Innergrensen

Plutselig oppdages en plante like ved med en høyde på 30-40 cm: *knollmjødurt*. Den lever som oftest nærmere fjorden og det fastslås at dette er plantens innergrense ved indre Oslofjord. *Strandløk* fant vi et par meter unna, også ekstremt innland for denne arten. På et felt som dekker kun noen få m² fant vi ved denne gjennomgang flere sjeldne planter, stedets beliggenhet tatt i betraktning. Den forholdsvis høye gulblomstrende *prikkerikum* må også tas med i oversikten.

Vår andre ville jordbærart -*nakkebær*- vokste villig på en bergnabb. Det er også en fjordnær plante som her er hjulpet fram av kulturlandskapet. Bærene er smålodne med direkte søt smak - ikke så friske som vanlig markjordbær, hevdes det.

Engnelliken var ikke kommet i blomstring, men når den springer ut har den kort blomstring – fargen nesten sjokkrosa.

Harekløver og *skogkløver* slynget seg rødlige langs en skrent i hellinga, mens *lodnebregnen* stod mer unnselig på det solåpne tørre berget.

En *sølvmyre* gjorde faktisk mer av seg, med sine små gule blomster.

Artsmangfold i tilbakegang

Det kan neppe være uenighet om at arts mangfoldet i området har gått tilbake de siste 30 år, dvs at plantene gradvis trekker seg tilbake. Det er åkrene som får lyset. Men vi har flekkvis gjenstående felt som det gjelder å ta vare på. Det kan gjøres ved å felle enkelte av de yngre asketrærne og sørge for skjøtsel på enga. I fjor var det beitemark for hest her, detsamme skal det være i år. Det er tiltak som vil ha stor betydning for mangfoldet i kulturlandskapet.

Skjøtselsseminar – en jubileumsmarkering

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Østensjøvannets Venner markerte 15 år som forening og at det er 20 år siden en aksjonsgruppe tok fatt, med å invitere til seminaret "Skjøtsel i bynære natur-områder og gammel kulturmark for bevaring av et biologisk mangfold" på Abildsø gård 19. mai.

Amund Kveim takker foredragsholderne (fra venstre) Jon Markussen, Audun Brekke Skrindo, Tor Øystein Olsen, Lars Ove Hansen, Jan Wesenberg og Bård Brede sen

Vi inviterte våre nærmeste samarbeidspartnere såvel i offentlig som i frivillig sektor. Seminaret samlet omtrent 35 deltakere, dvs. at lokalet vi hadde til disposisjon var fullsatt.

Amund Kveim, leder i Østensjøvannets Venner, ønsket velkommen og konsulent Jon Markussen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus ga en oversikt over viktige hendelser og vedtak med betydning for Østensjøvannet.

Hvordan opprettholde er rikt insektsliv, planteliv og fugleliv ble foredratt av tre faglig kompetente personer, cand.scient. og forsker Lars Ove Hansen om insektslivet, cand. scient. Jan Wesenberg om plantelivet og cand. scient. Audun Brekke Skrindo, om fuglelivet (se side 45).

Naturforvalter i Friluftsetaten, cand. scient. Bård Brede sen, presenterte forhold om "Skjøtsel i bynære natur" (se side 39).

Gammel kulturmark, tiltak og muligheter ble behandlet av Tor Øystein Olsen, leder i Maridalens Venner med erfaringer fra skjøtelsesarbeidet i Maridalen. Seminaret ble avsluttet med befaring og praktiske tips for Østensjøområdet gamle kulturmark.

Skjøtsel av bynær natur

Fra skjøtselsseminaret til Østensjøvannets Venner

Av: Bård Bredesen, naturforvalter i Friluftsetaten, Oslo kommune

Foto: Paul Fekjær

Oslo har i nasjonal sammenheng et unikt mangfold av planter, dyr og naturmiljøer, som trues på grunn av tap av leveområder, spredning av fremmede arter, forurensning og forstyrrelser.

Bård Bredesen legger frem sine synspunkter på seminaret om skjøtsel

Friluftsetaten har det overordnede ansvaret for å bevare og videreutvikle dette biologiske mangfoldet i samsvar med gode økologiske prinsipper, slik bystyret har vedtatt i Byøkologisk Program 2002-2014 (vedtatt i juni i år) og bystyresak 417 om

kartlegging og verdisetting av biologisk mangfold. Friluftsetaten driver for tiden omfattende kartlegginger av verdifulle naturtyper i Oslo.

For at de verdifulle naturtypene skal tas hensyn til i planlegging og skjøtsel av natur, har Friluftsetaten gjort opplysningene i en naturdatabase tilgjengelige i et saksbehandlerverkøy for ulike etater i Oslo kommune. Denne omfatter nå opplysninger fra hele 800 naturtyper som er kartlagt frem til 2003. Opplysninger om naturtypene publiseres også på interaktive kart på Friluftsetatens nettsider, der alle kan se hvilke verdifulle områder som er kartlagt og hva slags natur som finnes her. (<http://www.markakart.net/naturtyper/start.htm>).

En del naturtyper har behov for regelmessig skjøtsel for å opprettholde mangfoldet av planter og dyr. For å øke forståelsen for hvorfor og hvordan man skal skjøtte natur har Friluftsetaten utarbeidet et veiledningshefte om økologiske prinsipper for bevaring og videreutvikling av biologisk mangfold.

Friluftsetaten har i høst bidratt til rydding, slått og raking av artsrike blomsterenger på Hovedøya, ved Tåsen og ved Østensjøvannet. Ved Østensjøvannet er det også utført omfattende restaurering av kantsoner med vegetasjonsmatter. Østensjøvannet Venner står for gjennomføringen av en del av tiltakene ved Østensjøvannet.

Det vises til artikler om skjøtsel annet sted i bladet.

Pensjonistgruppa

Pensjonistgruppa vår består av en munter gjeng som ivrig og samvittighetsfullt støtter opp om vårt flotte Miljøparkområde. De beiser benker og bord, gjerder og tavler. De rydder kratt der det skal ryddes, raker etter slått, forbereder stands og holder orden i lokalet vårt på

Abildsø gård og rydder i lageret. Det viktigste av alt – de hygger seg sammen. Kaffelars er alltid tilstede. Gruppa har blitt uunnværlig for Østensjøvannets Venner. Dersom du er pensjonist og har noe tid til overs, kan du kontakte Odd Frode Ulbrandt tlf. 22 26 94 29 eller 911 60 832.

Minner fra Fettgården og Grønlia

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Familienavnet Fett og stedsnavnet Grønlia er for distriktet bevart i veinavnene – Harry Fetts vei og Grønlibakken. Mens Harry Fett var nært knyttet til eiendommen Christinedal og Høyenhall fabrikker, på folkemunne kalt Fettgården, var Grønlia navnet på en av distriktets sentrale husmannsplasser på Skøyenåsen. For å fokusere litt på dagliglivet slik det fortonet seg på disse stedene i perioden 1910-1950 oppsøkte vi Ester Johnsen som er født i Harry Fetts vei 2 og som senere flyttet til slektsgrenda Grønlia med adresse Haakon Tveters vei 26.

Husmannsplassen Grønlia, malt på 1930-tallet. Kunstner ukjent.

Mer enn en arbeidsgiver

Fettfabrikken, eller mer korrekt Eduard Fett & Co - Høyenhall Fabrikker, var en betydningsfull arbeidsgiver for distriktet fra etableringen på Bryn på slutten av 1800-tallet og frem til den ble nedlagt i 1973. På det meste var det over 200 ansatte og mange av disse bodde i distriktet slik at kjennskap til fabrikkens virksomhet også var en sak for hele familien og ikke bare for arbeidstakeren.

Ester Harriet Johnsen (født Thorstensen) kom til verden i Harry Fetts vei 2 (tidligere Østensjøveien 93), arbeiderboligen bygget i 1886 som den gang huset syv familier. Leilighetene var på ett rom og kjøkken med utedo og bryggerhus i kjelleren. Faren Ølve Olean Thorstensen var ansatt på fabrikken og hadde jobber som knyttet han nært til fabrikkeieren Harry Fett.

Ølve kom fra husmannsplassen Grønlia på Skøyenåsen. Dit kom han og søskenflokket fra Ås i Akershus med sine foreldre Oskar og Inga Johanne omkring 1912, 6 år gammel. Han jobbet som ung gutt noen år på gartneriet til Sverre Bakka på Bryn (revet midt på 1950-tallet) før han i 1927 fikk ansettelse på Fettfabrikken. Da han i 1933 giftet seg med Ruth fikk de bolig i et hus som lå mellom den røde (den gang gule) stua ved dammen og fabrikkbygningen. Samme år brant huset ned og lite ble reddet av innbo og

løsøre. Ruth og Ølve fikk etter denne hendelsen leilighet i arbeiderboligen der Ester senere ble født.

For å illustrere tilknytningen til Fettfabrikken for familien Thorstensen på Grønlia, forteller Ester at samtlige åtte barn, gutter og jenter, har vært ansatt der.

Christinedal – et godt oppvekststed

Dr. Harry Fett som på denne tiden var en kjent kulturpersonlighet, riksantikvar og drivende fabrikkeier, ble Esters gudfar. Så lenge Harry Fett levde viste han henne omsorg og omtanke både i det daglige og ved festlige anledninger. Harry Fett kom ofte på besøk til familien Thorstensen i arbeiderboligen. Han slo seg ned på kjøkkenet til en hyggelig prat og tok gjerne med barna og gikk tur i skogen – en skog som i dag har veket plass for blokkene på kollen rett bak Christinedal. Konfirmasjonsmiddagen i 1954 ble holdt på fabrikkens kantine og der var Harry Fett tilstede og holdt en pen tale for Ester. Han husket alltid på hennes fødselsdager og det hente at han sendte Ester trykk av sine kronikker og artikler som han gjerne ville formidle til henne. Harry Fett hadde ofte med en liten gave til Ester når han kom hjem fra sine mange reiser. Ester har mange minner fra Christinedal som et fint område for barn. Her var det mange å leke med og godt om plass. Skogen, haven, trolske hus, far og mor rett i nærheten, ga et godt oppvekstmiljø. "Fettdammen" som

Husmannsplassen Grønlia fotografert i 1939. Foto utlånt fra Ester Johnsen.

barna kalte "Andedammen" var et spennende sted. De fulgte Østensjøbekken opp til vannet og fanget mort. Fisken tok de med seg og slapp ut i et basseng som lå rett i forkant av uteterrassen med motiøttingene. De ble helt tamme, kan Ester huske.

En stund etter krigen fikk de en dag kongelig besøk. Kronprins Olav og kronprinsesse Märtha skulle treffe Harry Fett. Ester kan godt huske at de kongelige tok seg god tid til å hilse på barna og utveksle noen ord før de gikk inn i huset.

Da Ester giftet seg med Frank Johnsen i 1958 var Harry Fett også da tilstede. Ester ber Frank hente frem gaven de fikk, en gedigen kaffekanne i sølv, som har en fremtredende plass i stuen. Hun løfter av lokket og trekker frem to ark fra kjelen – her er talen han holdt for oss, sier hun overraskende. Bildene i familiealbumet fra selskapet levner ingen tvil om at Harry Fett deltok med liv og lyst, og som Ester sa, han var vel en av de som sist forlot selskapet.

Ølve Thorstensen – en mangfoldig kar

Esters far, Ølve, hadde mange oppgaver for Harry Fett som i all sin omgjengelighet også var en krevende mann. Som gartner hadde Ølve ansvar for å holde haven i stand. Ved siden av prydhaven var det også drivhus og grønnsakbenker på friland. Det ble også drevet aktivt med bier og under krigen var det høns, en okse og noen griser å stelle. Som Harry Fetts privatsjåfør hadde Ølve hånd om bilen – en stor Nash.

Harry Fetts middager på Christinedal for prominente gjester fikk også Ølve nær kontakt med. Som kelner iført svartbukse, hvit jakke og hvite hansker serverte han på en profesjonell måte kulturpersonlighetene Harry Fett samlet til festlig lag. Enkelte av gjestene kan minnes for sine motiver på

Mellom de to husene, opp mot skogen, lå husmannsplassen Grønlia. Haakon Tvetersvei 26 t.h.

Ester Johnsen på terrassen i Haakon Tveters vei 26

uteterrassen syd for hovedhuset. En av spesialrettene for Christinedal var neslesuppe med råvarer fra hagen. På kjøkkenet var det dyktige kokker. "Frøken Rappe" var husholderske og hadde stuepike til hjelp. Senere kom den myndige bestyrerinnen Ågot Næss, og hun var ansatt helt til Harry Fett døde i 1962.

"Kunst på arbeidsplassen" var et prosjekt som Harry Fett startet etter 1945. Ølve fikk oppgaven med å ekspedere og holde orden på bildene. Kunst var jo et sentralt tema på Christinedal som også de ansatte fikk nyte godt av med en kantine rikt dekorert med malerier og tegninger.

Med Søndre Skøyen gård var det også kontakt. Ølve hentet melk her hos Skappel og det hente at Harry Fett var med for å slå av en prat med Halvor Mathias Skappel og senere Paul Skappel. For Nordre Skøyen hadde Harry Fett gjort en stor innsats for fredningen av gården, men der opphørte husdyrholdet i 1939. For Søndre Skøyen opphørte denne del av gårdsdriften først i 1953.

Grønlia – husmannsplassen på Skøyenåsen

Grønlia var en av husmannsplassene som kom under Søndre Skøyen ved delingen fra Nordre Skøyen i 1842. Frikjøpet fant sted i 1944 da Esters eldste onkel Ingemann fikk kjøpe to tomter av Skappelfamilien. På den ene tomten stod husmannsstua, men på den tilgrensende tomten i vest var det innmark. Et uthus fulgte også med, men det stod på nabotomten og ble derfor senere revet.

Ølve hadde nok lenge hatt lyst til å få seg en tomt i nærheten av barndomshjemmet og i 1949 fikk han kjøpe en tomt av Skappel som grenset til husmannsplassen Grønlia. Huset ble bygget, mye med Ølves egne hender, med fritt utsyn mot Søndre Skøyen gård.

På husmannsplassen Grønlia ble det også gjort store forandringer. Etter frikjøpet i 1944 utførte Ingemann store moderniseringsarbeider og ombygninger som gjorde huset eksteriørmessig nærmest ukjennelig fra tidligere. Men husmannsstua ble ikke revet, det gjaldt å utnytte materialene best mulig i knapphetstida rett etter krigen. Også det nye huset ble fortsatt på 1 1/2 etasje, så noe av det gamle preget ble beholdt. I forkant av husmannsplassen kom det tidlig på 1950-tallet opp en firemannsbolig. Dette huset tok mye av utsikten fra Grønlia, samtidig som husmannsplassen dermed mistet sin fremtredende plassering i skråningen ned mot Haakon Tveters vei.

I 1980 brant dessverre den ombygde husmannsplassen helt ned. Ester kan fortelle at man i branntomten fant tøm-

merstokker som skrev seg fra det eldste huset. Man må derfor anta at husmannsstua opprinnelig var et laftet hus som senere fikk kledning slik vi ser det på bilder fra før og under krigen. I dag er det en villa fra 1982 som står på tomta til Grønlia. Huset er nå solgt ut av Thorstensen-familien.

Miljøet i hagen i Haakon Tveters vei 26 er innbydende. Flere av plantene vi finner i hagen er drevet fram av stiklinger fra prydhagen på Christinedal.

Minner fra Grønlia

Ester blir ofte minnet om livet på Grønlia slik hennes far, onkler og tanter har fortalt. Men også hva hun selv har opplevd. Da hennes bestefar i 1912 kom til husmannsplassen med kone og åtte barn var forholdene sikkert langt enklere enn fra den tiden hun selv kan huske. -Jeg har mange ganger undret meg på hvordan de fikk plass i den lille stua med to rom, bemerker hun ettertenksomt. Og bestefar var ingen ung mann da han kom til Grønlia, 59 år, mens hans kone Inga Johanne var 36 år. Han hadde barn også fra første ekteskap, men de var ikke med til Grønlia.

Det var Ingemann som skulle føre husmannskontrakten videre, men formelt fant ikke skiftet sted før i 1936 da Oskar døde. Inga Johanne fortsatte å bo på Grønlia med egen "leilighet" helt frem til sin død i 1951. Ingemann hadde jobb på Fett-fabrikken og det var en bror av Ingemanns kone Julie, Markus Andresen, som gjorde tjeneste på Søndre Skøyen, men i kosten på Grønlia. Ingemann og Julie med barn bodde derfor på Grønlia samtidig med moren Inga Johanne og tjenestegutten Markus. Det kan Ester huske som utrolig trangbodd og forsøker å forklare hvordan det lot seg gjøre selv med soverom på kvisten. Ikke rart at Ingemann gikk i gang med utvidelser raskest mulig etter frikjøpet. Men han fikk ikke glede seg over større plass lenger enn til 1951 da han døde av kreft 53 år gammel. Inga Johanne døde noen

Ester Johnsen kom til verden i arbeiderboligen fra 1886, Harry Fetts vei 2, tidligere Østensjøveien 93.

måneder senere samme år. Julie døde i 1978. Også Ølve hadde jobbet for Søndre Skøyen, bl.a. med tømmerkjøring. Ferie var nok et ukjent begrep den gangen det først og fremst gjaldt å livberge seg og familien. Forholdene på naboplassen Kroken var nok ikke særlig forskjellig fra Grønlia. Alfred Pettersen eller bare "Alfred i Kroken" var en mann alle kjente. Han var både skøyer og tusenkunstner skal vi dømme etter hans ettermæle. Han jobbet på Søndre Skøyen fra 1895 til 1946.

Med robåt på Østensjøvannet

Ester minnes sin tante Astri, gift med Alfred Hassel, også ansatt på Fettfabrikken. De bodde i Østensjøveien 122. Huset hadde robåt og Ester kan huske de badet fra båten. Bunnen i Østensjøvannet var gjørmete, det kjente de når de badet. Og så fisket de gjedde – store gjedder. De ble kokt og spist som middagsmat. Om vinteren var vannet mye brukt som lekeplass. Ved en anledning, forteller Ester, trakk hun gjennom isen like ved utløpet. I siste liten fikk hun tak i en kjelke en venninne fikk skjøvet bort til henne. På den måten ble hun kliss våt dratt opp av vannet.

Familien Thorstensen var svært musikalske. Det hentes frem gulnende notehefter fra repertoaret. Ølve og nesten alle hans søsken spilte et instrument. På veggen i stua henger det flere feler, men Ester er rask med å fortelle at hun ikke har arvet utøvelsen av denne kunstarten. Astri sang og Anna spilte piano. Far Ølve spilte nærmest alle typer instrumenter, sitar fikk han på sine eldre dager. -Det var slik at de eldre onklene mine spilte ofte til dans, forklarte Ester. Men også på offentlige konserter og i Frelsesarmeen, fortsetter Ester for å antyde litt om allsidigheten.

Hundehuset ble flyttet fra Grønlia i 1954 og er et lite minne fra den gamle plassen. Det er forøvrig ompanelt for å stå i stil med huset i Haakon Tveters vei 26. En av brønnene lå rett under hundehuset.

Hagemiljøet i Haakon Tveters vei

Hagen i Haakon Tveters vei 26 ligger neppe mye tilbake for hagen på Christinedal. Blomsterfloret er overdådig og den parkmessige utførelse presis og innbydende. Tomten er samtidig åpen og fri, det gir rom for utsyn. Mye av det hagemiljø som nå er tapt på Christinedal kan på mange måter gjenfinnes her. Det plasker i en dam og en gammel vannpumpe forteller om andre tider. Hagen rommer også et stort asketre. Vi får vite at det har stått 5-6 store asketrær på Grønlia, nå er det bare to igjen.

Ved hundehuset i nr. 26 står det ene og vitner om høy alder. Her var også en av brønnene som ga vann til folket på Grønlia. Det andre asketreet står på nabotomta tett inntil stedet der husmannsstua en gang stod - som et minne om en svunnen tid.

Gneisstol fra Rotary

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Østensjø Rotary Klubb overrakte en gneisstol til Østensjøvannets Venner ved en markering på vestsiden av Bogerudmyra 4. juni. Klubben har i noen år ryddet og vedlikeholdt området ved Bogerudmyra og bidratt med pengestøtte til informasjonsplakater. En gneisstol fant man ut måtte være en fin gave som markerte klubbens tilknytning til Østensjøvannet. Som rekreasjonsområde kan det sikkert være behov for en hvileplass.

President i Rotary Østensjø, Svein Tangen

President i Østensjø Rotary Klubb, Svein Tangen, sa bl.a. følgende i sin tale ved overrekkelsen:

Spesiell dag

-Dette er en spesiell dag for Østensjø Rotary Klubb, det er en type dag og en type møte vi aldri har hatt før i klubbens 27-årige historie. Vi har aldri skjenket en slik steinstol til et slikt formål, selv om vi har bidratt i mindre monn til arbeidet til Østensjøvannets Venner. Rotarys overordnede formål er "å gagne andre" og det heter videre i våre formålsparagrafer at det skal vi gjøre gjennom vårt yrkesliv, vårt privatliv og vårt ansvar som samfunnsborgere.

Det var nok noe av det som lå til grunn da vi for en fem års tid siden kom på tanken at vi kanskje skulle bidra litt til nærområdet rundt Østensjøvannet. Så satte vi våre øyne på Bogerudmyra. Vi driver med litt raking og rydding ved Bogerudmyra på vårparten og kanskje en gang eller to utenfor denne perioden.

Førde-gneis

Vi tok kontakt med Friluftsetaten med spørsmål om vi kunne sette opp denne steinstolen, en gneisstol av Førde-gneis, som en av våre medlemmer har tatt initiativ til å skaffe. Hans navn er Willy Thomassen og er landskapsarkitekt. Han har skaffet til veie stolen og fått den bearbeidet til en sittestol. Steinskulptur i Østensjøveien har bidratt med sandblåsing av Rotary-merket på stolen.

Bidrag til rekreasjonsområdet

Dette området er ikke et hvilket som helst område. Det har også vi og Oslos lokalbefolkning fått merke. Det har vært god skjøtsel i våtmarksområdet og i kulturlandskapet. Steinen er ment som vårt bidrag til rekreasjonsområdet og vi håper at mange sitter på den både titt og ofte.

Det er romslig plass til en, det går an med to, men trangt for tre. Vi setter pris på det arbeidet Østensjøvannets Venner gjør og vi mener det derfor var naturlig å skjenke den til foreningen. Vi tar på oss vedlikeholdet av selve stolen, men vi får jo håpe at det blir minimalt, sa Svein Tangen.

Formell overtakelse

Amund Kveim, leder i Østensjøvannets Venner, fikk formelt overta stolen ved å klippe snoren, det blå båndet.

-Vi erklærer stolen for åpnet, sa Amund Kveim etter presis klipping, og takket bl.a. med disse ord:

Håndfast bevis

-På vegne av Østensjøvannets Venner og oss alle som bor i Østensjøområdet takker vi for det initiativ som her er gjort. Vi har hatt et utmerket samarbeid med Rotary i lengre tid. Dette er et svært håndfast bevis på det engasjement som Rotary med dette har vist for nærmiljøet.

Snoren klippes av Amund Kveim under oppsyn av Svein Tangen

Det er mye spennende som skjer rundt vannet for tiden. Østensjøvannets Venner er tungt inne på mange områder, men vi må jo bare innrømme at når det gjelder denne type forskjønnelse av området og denne type tilrettelegging for publikum for rekreasjon, så har nok ikke det vært området vi har vært så aktive som vi burde. Til det har oppgavene stått for mye i kø. Derfor er det ekstra gledelig at vi nå får et slikt bidrag.

Valgt med omhu

Vi synes også stedet som er valgt, er valgt med omhu. Det er jo slik at Østensjøvannet først og fremst er et natur- og kulturlandskapsområde, men så har vi altså det lille området her som har fått en noe mer parkmessig opparbeidelse. Da er det naturlig å legge til rette for ferdsel helt ned mot vannet. Stolen kommer til å bli populær blant de som er brukere av området, uttalte Amund Kveim.

Steinen er tilpasset for to, her prøvesitter Amund Kveim og Svein Tangen

Søppel omkring Østensjøvannet

- et hjertesukk

Tekst og foto: Audun Brekke Skrindo

Seint på vinteren, eller tidlig på våren om du vil, 2003 benyttet jeg til å ta en næyere titt på Østensjøvannet fra isen. Den ligger lange tider halvmeteren tykk, og jeg synes det er fascinerende å se på mitt kjære friluftsområde fra «sjøsiden», når jeg ellers i året er bundet til stien som går rundt vannet.

Skuffende observasjoner

Når sant skal sies så ligger det ikke så enormt mye småsøppel langs turstiene i miljøparken. Men på en av disse turene kom jeg over noen svært skuffende observasjoner under Tallberget. De mange og til dels store gjenstander jeg oppdaget i nord (hovedsakelig skråningen under Tallberget) tidlig i mars var graverende. Mye av det gjetter jeg på er dyttet utfor en sen kveldstime, fra de fine utkiksplassene på Tallberget.

Som jeg gikk der og ruslet kom jeg over en sykkel og noe ugjenkjennelig jernskrap. Men det hadde gitt meg blod på tann; hva om jeg listet opp det jeg kunne finne av uønskede gjenstander.

Listen ble bare lengre og lengre jo mer jeg tittet etter der i overgangen mellom vann og land i nordenden av det fine vannet vårt. Oljefat, faktisk et helt «rasteplassbord», en svingstol, to sykler, rammen til en hvilebenk, karosseriet til en moped, plastikkposer og -kanner, bilbatterier og mer ugjenkjennelige deler av jern og plast.

Som om ikke det var nok; en kum (adkomst til vannledninger) stod helt åpen. Kummen viser seg å ha så stor diameter at selv en voksen kan falle ned. Heldigvis var det stige langs den ene veggssiden, for hvis ikke ville det skjedd en grusom ulykke hvis unger hadde falt ned.

Hvem kunne høre et rop om hjelp derfra?

Hvorfor skjer dette?

Så kan en undre; hvorfor skjer dette? Det er ikke lett å sjokkere mennesker i dag. Men hvis jeg våger å ta slike uttrykk i bruk, så ble jeg sjokkert på «god gammeldags» vis. Selv om jeg blånekter på at dette kan være f.eks. en gruppe pensjonister på formiddagstur som kjedet seg så enormt i formiddagssola at de bare «måtte» dytte en rastebenk utfor Tallberget er jeg ikke ute etter å henge ut de som eventuelt utfører dette hærverket.

Min bønn er heller at det skal bli mulig å hente samfunnet tilbake til en tid da det var uaktuelt i det hele tatt vurdere å forlate slik søppel på den måten, på disse steder. Jeg skammer meg noen ganger over raskt å finne svar på hvordan og hvorfor slike overgrep har skjedd. Har jeg også blitt slik?

Gjør jeg lignende uten engang å vite om det? Forslag 1: sykkelens stjeles først, fordi noen er for «giddelause» til å gå noen hundre meter ekstra hjem, før den kastes når man er kommet nesten hjem. Forslag 2: Kontorstolen som gikk gjennom isen i overgangen mellom vadedammen og Østensjøvannet var kanskje et dårlig forsøk på humor, der målet var å kjøre rundt på isen på en stol. Eller enda verre, kanskje var den et smakløst herme-forsøk etter tv-serien «jackass» (omdiskutert selvdestruktivt program på MTV) der man

prøver å skade seg selv. Kanskje filmer de det og skryter av det etterpå? Forstå det den som kan! Jeg klarer det iallfall ikke.

Aldri i verden!

Det blir absurd for meg å skulle innfinne meg med at «slik er det blitt i vårt samfunn» Aldri i verden! Hvordan klarer vi å få slutt på slike aktiviteter? Noen himler kanskje med øynene: «Det har jo til alle tider foregått rampestreker.» Men hva skjer når man aldri blir konfrontert med følgende av sine gjerninger? Hvordan skal vi kunne spare på miljøparken og vannet vårt om ikke ungene selv forstår hvorfor området har egenverdi?

Hva skjer egentlig med forståelsen av sine omgivelser når mor og far aldri iverksetter ungene for de handlinger de har utført? Hvordan kan et barn lære empati hvis ingen forklarer den enkle sammenhengen om at det du gjør mot andre (om naturen, for den saks skyld) slår tilbake på deg selv.

Hver og én må selv ta ansvar for seg og sine. Min bønn går til alle foreldre som vet at ungene bruker Østensjøvannet: lær dem mer om naturen og hva som særpreger området! På den måten kan miljøparken leve videre i trygg lokal forankring.

Bydelene som grenser til Østensjøvannet Miljøpark er avhengig av fastboende som forstår hvorfor naturen i området har egenverdi. Det er ikke bare et område med noen plener. Det har regional og nasjonal verdi!

Et dårlig forsøk på humor?

Hvordan opprettholde et rikt fugleliv ved Østensjøvannet?

Tekst og foto: Audun Brekke Skrindo

Utdrag av foredrag holdt under seminaret om biologisk mangfold ved Østensjøvannet 19. mai 2003.

Biologisk mangfold

Bevaring av biologisk mangfold dukket opp som begrep for lang tid tilbake. I en norsk oversettelse av Konvensjonen om biologisk mangfold: St.prp. nr. 56 (1992-93) kan vi lese:

"Biologisk mangfold er variabiliteten hos levende organismer av alt opphav, herunder bl.a. terrestriske, marine eller andre akvatiske økosystemer og de økologiske komplekser som de er endel av; dette omfatter mangfold innenfor artene, på artsnivå og på økosystemnivå."

Det gjenstår likevel mange krafttak før bevaring av biologisk mangfold gjennomsyrrer all menneskelig aktivitet. Likevel har begrepet fått et solid fotfeste i forvaltningen og danner grunnlaget for mange planer og bevilgninger som utføres i dag. Se også stortingsmelding nr.42 (referanse til nettside nedenfor).

"Hva har vi av biologisk mangfold hos oss i dag?"

Når et lokalmiljø søker å finne ut «Hva har vi av biologisk mangfold hos oss i dag?» finnes det svært få alternativer til å «ta turen ut for å undersøke selv». Nettopp det har mange personer i ornitologimiljøet i Østlandsområdet gjort i lang tid. Formelt har faste fugletellinger ved Østensjøvannet pågått i en tiårsperiode, og dette danner grunnlaget for en av landets lengste faste registreringsserier for fugl.

Tanken bak fugletellingene, da de ble satt igang, var blant annet å kunne slå i bordet med faktiske populasjonsmålinger, slik at ikke synsing og vage fornemmelser skulle avgjøre hvorvidt det var færre eller flere fugler fra ett år til et annet. Dette formidable arbeidet har gjort oss i stand til, med god sikkerhet, å kunne slå fast med hvilken diversitet og omfang de forskjellige fugleartene forekommer ved Østensjøområdet. Vi kjenner med andre ord Østensjøvannets biologiske mangfold av fugl godt.

Men så kan, og må, vi spørre oss. Hva kan og vil vi oppnå med denne kunnskapen? Hvordan skal vi bruke kunnskapen når skjøtelsesplanen for miljøparken skal utformes?

Mennesket har tidligere vist at det er i stand til å påvirke et område i negativ retning med hensyn på biologisk mangfold. Men tenk om vi, med dagens kunnskap innen biologi og økologi, er i stand til å rette opp ødeleggelser som er forårsaket av det samme samfunnet? Kan det hende at vi kan styre mangfoldet i naturen på rett kjøl igjen hvis vi har forrykket den opprinnelige fordelingen av arter?

"Hot spots"

Dette er det svært vanskelig å svare på. Men målet blir å kombinere kunnskap om fugleforekomster med den tilsvarende kunnskapen om naturforholdene i området. Vi vet at Østensjøvannet utgjør et område med en usedvanlig høy variasjon av fuglearter, og det bør være et mål at denne variasjonen vedlikeholdes. Slike «hot spots» kan fungere som

Snøgås

overskuddslager for områdene omkring. I tillegg til at miljøparken i sin helhet utgjør et viktig spiseområde for store mengder av fugl (gjennom hele året, men kanskje spesielt i trekk- og mytetid) kan overskudd av individer fra Østensjøvannet f.eks. slå seg ned i omkringliggende områder som har mistet sin populasjon. For å vedlikeholde Østensjøvannets naturgitte posisjon må vi sørge for at ressursene som artene trenger for å gjennomføre sin livssyklus er tilstede.

Biologiske sammenhenger

Mennesket har vist seg å gjøre dumme handlinger selv når intensjonen var god. Gang på gang har historien vist at det ikke er lett å vite om inngrepene som gjøres vil slå positivt eller negativt ut. Næringsnett og biologiske sammenhenger er så kompliserte at det er bortimot umulig å gardere seg. Skjøtelsesplanen som skal lages bør iallfall ha som mål å ta stilling til en del problemstillinger, som f.eks.

1. Vil vi at flest mulig arter hekker eller skal vi satse mer på å beholde store populasjoner av de vanlige artene?
2. Skal det være mulig for mennesker å oppleve fuglene (på nært hold)?
3. Skal vi hjelpe arter som ser ut til å forsvinne fra området (naturlig eller unaturlig)?

I det følgende kommer noen forslag, basert på litteraturen, samtaler med andre ornitologer og egne forslag til hvilke problemstillinger som bør diskuteres i utarbeidelsen av en skjøtelsesplan for Østensjøvannet miljøpark.

Naturtyper

Østensjøvannet er kjent for den enorme variasjonen. Fra et bevaringssynspunkt vil et mål være å opprettholde dagens variasjon som er en viktig faktor til at vi har så mange fuglearter i området. Å bevare variasjonen i naturtyper blir derfor en nøkkelfaktor for at også fremtidens generasjoner skal kunne oppleve over 200 arter i området.

Hvitkinngås

Ro i hekkesesongen

En annen viktig faktor for de hekkende artene er mulighet for ro i de mest kritiske fasene av årets syklus. Fuglene krever ro i viktige faser av hekkingen for at det skal bli hekkesuksess. Dette er praktisk talt umulig å forene med omfattende nettverk av stier som krysser miljøparken på kryss og tvers. Det er nok mange arter som utnytter parken kun til næringssøk, men som ikke hekker innenfor parkens grenser. Samtidig er det svært stor trafikk (gående, syklende og ikke minst hunder) i området. Bare de arter som tåler svært mye stress klarer å hekke under slike forhold. Et enkelt tiltak var å fjerne stier i enkelte områder for å skape større «inngrepsfrie» områder.

Dødt trevirke

Mer gammelt trevirke må få lov til å dø innen parkens grenser. All forskning og alle andre undersøkelser peker i retning av at dødt biologisk materiale bidrar til økt biologisk mangfold, siden en rekke arter (sopp og insekter) lever av denne ressursen og danner levevilkår for atter andre organismer. Dette vil gi seg utslag i økte ressurser helt opp til f.eks. fugl, både i kraft av matressurser, men også mer direkte i form av f.eks. muligheter for reirhull (spetter).

Vannkvalitet og forurensning

Forurensningen må dempes, og vannkvaliteten holdes på et så høyt nivå som overhodet mulig. Vann (med forurensende stoffer) fra de store boligområdene omkring vannet utgjør en ikke ubetydelig forurensningskilde. Heldigvis gjøres det en stor innsats fra Vann- og avløpsetaten på Oppsals meget skralle kloakk- og vannavrenningssystem. På den måten kan ekstra store utslipp (etter f.eks. kraftige regnskyll) unngås. Vannkvaliteten i selve vannet er også viktig. Fra å være i ferd med å gro helt igjen, og frem til dagens relativt gode vannkvalitet gjør at det er grunn til optimisme. Med dagens vannkvalitet har en del planter sluppet til og renser vannet ytterligere i kraft av at de binder opp partikler i vannet. Det viktigste vi kan bidra med i så måte er å holde øye med utviklingen. Siktedybde, kjemisk vannsammensetning, temperatur, dybde og artssammensetning kan fortelle oss mer om balansen mellom det som har vært og eventuelle nye faser vannet måtte komme inn i.

Tidsperspektiv

Husk at innsatsen som gjøres nå er langtidsarbeid. Trekruter arves fra generasjon til generasjon. Foreldrefugler lærer ungene hvor de skal trekke. Fugler som kommer til

Østensjøvannet og finner mye mat kan inkludere Østensjøvannet på fast basis og danne nye trekkmonstre. Da er det viktig at vi har den samme naturen å tilby, også til neste generasjon.

Kantsoner

Kulturlandskapet er jo ikke et «naturlig» forekommende landskap, men det er et område fylt av kantsoner. Og forskning har vist at det er høyest forekomst av arter i overganger mellom to eller flere naturtyper. Vi må dyrke overgangsformene i området for å beholde forskjellige arter. Mange glemmer at det ikke er noe som forringer kanten selv om det ikke er samme plantearten langs hele overgangssonen. På den måten oppstår det nye kanter og overganger i alle retninger, og vi får en mosaikk i landskapet som kan komme enda flere arter til gode.

Stedegne arter

Initiativet der Bård Bredesen ringbarket en gransort som ikke er fra området er et eksempel til etterfølgelse. Hvis innførte arter får for godt «fotfeste» kan de i verste fall utrydde stedegne arter som er viktige for en rekke organismer.

Kasser og kunstige hekkemuligheter

Østensjøvannet bør alltid være en attraktiv landingsplass for fugl. Hvis vi konsentrerer oss om de hekkende artene, de som blir værende gjennom året, vil vår innsats kunne bære frukter hvis vi gav flere forskjellige hullrugere og andefugler hekkemuligheter. Det er ikke nødvendig at alle fuglekassene som henges opp er ideelle for kjøtt- eller blåmeis. Toppand og kvinand finner ikke hekkeplasser, samtidig som den litt mer kresne kattugla kanskje kunne hekket hvis den fikk flere kasser å velge mellom. Det må med andre ord settes opp fuglekasser i alle tenkelige og utenkelige former. Og hvis kassene settes ved vannet kan hullrugende ender (f.eks. kvinand) også benytte dem. Når det gjelder de artene som hekker tett ved eller på vannet bør forsøkene med flytende og kunstige øyer fortsette i håp om at fuglene skal ta de i bruk.

Sluttord

10 av Norges 36 rødlistede fugler er sett i området. La oss håpe at vi klarer å bevare mangfoldet i naturtyper, samtidig som vi fortsetter å overvåke variasjonen i arter og populasjonsstørrelse. Målet må være å utvikle metoder som gjør oss i stand til å handle tidlig og riktig når den skjøre balansen i næringsnettet hindrer at området ødelegges

Referanselisten:

Stortingsmelding 42:

<http://odin.dep.no/md/norsk/publ/stmeld/022001-040007/index-hov002-b-n-a.html>

<http://folk.uio.no/csteel/nof/fuglevern/internasjonalt/biomangfold.htm>

«Fugler i bymiljø» (Nettverk for miljølære:

<http://miljolare.no/aktiviteter/by/natur/bn5/>)

«Norsk fugleatlas»

«Østensjøvannet - naturreservatet i Oslo»

«Norsk naturhåndbok»

«Truede dyr i Norge»

«Redd fuglene - verdensaksjonen for å redde fuglearter»

"Finn ditt eget Østensjøvann"

Av: Finn Tschudi, professor (emeritus)

i psykologi ved Universitet i Oslo

Foto: Leif-Dan Birkemoe

En uventet forespørsel

Historien bak denne artikkelen starter med at jeg noen år har vært medlem i den internasjonale fredsbevegelsen som Johan Galtung har skapt, TRANSCEND, www.transcend.org

Det neste var at jeg for to år siden var på konferanse i den psykologiske organisasjon hvor jeg kjenner meg hjemme www.tomkins.org og der fikk noen nye venner.

I fjor sommer fikk jeg så til min store overraskelse en telefonisk forespørsel om jeg ville holde hovedforedrag på en kongress arrangert av "The World Peace Foundation" Verdens Fredsorganisasjon, her WPF,

www.the-worldpeacefoundation.org

En av mine nye Tomkins venner som visste jeg var med i TRANSCEND, Bob Most, hadde fått et hovedansvar for å skaffe foredragsholdere til kongressen, og han var det som ringte meg.

WPF er stiftet av James Brush som har samlet en anseelig formue ved å lage flagg til alle mulige formål. Sammen med sin kone ønsker han nå å gjøre noe godt for verden. Foreningen holder til i LaCrosse som er en liten by i Wisconsin, USA, 4-500 km vest for Chicago. WPF har en stab på 4-5 personer, arrangerer konferanser, og har flere undervisningsprosjekter i u-land.

Den av mine virksomheter som jeg i særlig grad ser som relevant til TRANSCEND er en spesiell tilnærming til konflikter, men dette ville bli tatt opp av andre av mine Tomkinsvenner. For meg er TRANSCEND først og fremst de av medlemmenes aktiviteter som de selv finner er i pakt med TRANSCENDs målsetninger, så jeg ønsket å finne en personlig form.

Grasrotaktiviteter som ideal

Hvordan skulle jeg så svare på utfordringen ved et slikt foredrag? Tankene falt ofte på den glede jeg har hatt av å være med på aktiviteter i pensjonistgruppa (først omtalt i Sothøna, nr. 21, sommer 2001, s. 10). Men var ikke dette fjernt fra de store problemene som omtales på TRANSCENDs web-sider? Ville ikke omtale av aktivitetene i pensjonistgruppa være å overvurdere betydningen av de enkle - til dels bokstavelig talt grasrottiltak - som jeg hadde vært med på? Men her kom det motstridende tanker:

En sentral bærebjelke i TRANSCEND er at det er sammenheng mellom tiltak for å bygge fred og legge til rette for ikke-voldelig løsning av konflikter fra det individuelle nivå, til smågruppe, storgruppe, nasjoner og verdensarenaen. Skulle jeg se bort fra "grasrotaktiviteter", som de som omtales nedenfor, ville det innebære å neglisjere betydningen av aktiviteter fra sikkert flere hundretusen i alle slags frivillige organisasjoner; historielag, idrettslag, skolekorps, velforeninger, miljøvernorganisasjoner osv.

Godt hjulpet av barn og samboer fikk jeg laget en "PowerPoint" presentasjon av bilder slik at de kunne

Finn Tschudi med flagget til Verdens Fredsorganisasjon

presenteres på en storskjerm. Bildene viste ulike aktiviteter, hele Østensjøområdet, og Abildsø gård. Bildene var dels egne, men jeg ble godt hjulpet av Leif-Dan (Birkemoe) fra ØVV og Asgeir (Føyen) fra "Stiftelsen Abildsø gård". De aktivitetene jeg trakk frem er dokumentert i Sothøna: Utspenning av nett eller snubletråder for å hindre gress å beite ned gresset hvilket igjen vil redusere faren for erosjon, (Sothøna nr. 22, s.15), bygging av brygge (Sothøna nr. 23, s.15), og kanskje det mest spennende var prøveboring: ikke for å finne olje, men for å bygge en kunstig øy, (Sothøna nr. 25, s.9)

Med dette ønsket jeg å gi et levende bilde av aktiviteter rundt Østensjøvannet slik at det kunne inspirere tilhørerne. En av mine TRANSCEND-venner, John Jones, foreslo tittelen på denne artikkelen som et motto: "Find your own Østensjøvann". Jeg ble vist rundt på Jims flaggfabrikk. Han ønsket at jeg skulle få med meg noen flagg tilbake som både viste logoen til WPF og noe jeg kunne tenke meg å knytte dette til. Jeg valgte da "Østensjøvann" (forsøk på få inn ø ble mislykket), dessuten TRANSCEND og ABILDSDO.

Klarte jeg så å knytte sammen Østensjøvannets Venner og Verdensfred? Det ville være altfor ambisiøst å svare et ubetinget "ja", men jeg vil antyde noen av de trådene jeg forsøkte å knytte.

Under arbeidet med foredraget slo det meg at det er en stor statsvitenskaplig litteratur som handler om hvor viktig sterke frivillige organisasjoner er for et levedyktig demokrati (som igjen gir grobunn for å finne fredelige veier ut av konflikter). Det finnes videre en tungsindig litteratur om hvordan slike organisasjoner er svekket i de siste førti år og hvilke farer dette representerer, både for demokrati og allmen livskvalitet. Man er opptatt av forvitring av "sosial kapital" (selv liker jeg begrepet "solidaritet" langt bedre og brukte dette i foredraget).

I stedet for å begi meg inn på å sammenfatte denne litteraturen ønsket jeg å sette søkelyset på hvordan sterke lokale krefter kan bidra til fredelig konfliktløsning.

Solveig Olafsen og Finn Tschudi strekker ut flagget til Verdens Fredsorganisasjon med "Østensjøvannet" under dugnadsraking ved Rustadfeltet. De som raker (fra venstre): Aud Stensrud, Hans Englund og Odd Frode Ulbrandt.

Konflikter og "Både-og" perspektiv

Det første eksemplet handlet om våre naboer langs Ljanselva som i sin tid følte forurensning fra E6 som en stor trusel, særlig når det gjaldt bro over Ljanselva. Veivesenet var lite opptatt av dette siden de ville gjøre prosjektet så billig som mulig. Sterke lokale krefter fikk imidlertid gjennomslag for en rimelig rensedam, (se Sothøna nr. 24, s. 13).

En av Johan Galtungs hovedtanker er at vi ikke må tenke på konflikter som noe som krever kompromiss (spissformulering: en løsning som alle parter er misfornøyd med), men som en mulig kilde til berikelse.

Dette budskapet illustreres i hans siste bok. Tittelen uttrykker dette på enklest mulig måte: "Både og". Rensedammen var en god illustrasjon på "både og". Lokalbefolkningen ble fornøyd, og også veivesenet som for en billig penge vant både godvilje og dessuten fant frem til teknologi som kan anvendes en rekke andre steder.

Jeg skisserte så et tenkt eksempel hvor det tilsynelatende er uunnngåelig å måtte søke et kompromiss. Det naturlige avløp fra Nøkle vann er Ljanselva, men like ved Nøkle vann er det en kran slik at det med et enkelt håndgrep kan avgjøres hvor mange prosent av vannet som skal til Østensjøvann og hvor mange til Ljanselva. Noen av Ljanselvas venner drømmer om å lage laksetrapper i et spennende urskogsområde nær Fiskevollbukta, og dette kan skape behov for større vannføring i Ljanselva. Foreløpig har det imidlertid ikke vært konflikter, og fra et sjåvinistisk Østensjøvann- perspektiv kunne vi trøste oss med at i en eventuell konflikt vil vi være "sterkest" siden vi nå har status som Miljøpark.

Men TRANSCEND-veien vil være å tenke bredere: Begge parter har legitime behov for en gitt vanntilførsel, og i den grad Ljanselva har begrenset kapasitet må en spørre hvilke andre muligheter som finnes. Det er ikke bare Bølerbekken som gir tilførsel til Østensjøvannet. Det finnes bekker som naturlig skulle lede til Østensjøvannet, men som er lagt i rør og ledet andre steder. Ved eventuell konflikt tror jeg altså at venner av Ljanselva og av Østensjøvann sammen vil mobilisere skapende krefter og legge frem en plan for omdirigering av underjordiske bekker og rehabilitering av opprinnelige våtmarksområder som er blitt asfaltert.

Mitt tredje eksempel gjaldt konflikt mellom økonomiske interesser i utbygging av nærområder til Østensjøvann og

ønske om bevaring og rehabilitering. Jeg tok særskilt for meg konflikt mellom ønske om å bevare Abildsø gård og Ole Gunnar Selvågs interesse i å bygge en rekke boliger på området som han hadde kjøpt. Det som her skjedde var ikke at Selvåg ble "overtalt" (som fra et Gandhi-perspektiv ville være en form for vold), men da han ble vist de visjonene Asgeir og hans medarbeidere hadde (mer om det nedenfor), innså han at dette ville være en langt bedre utnyttelse. Igjen ble begge parter beriket!

Grasrotaktivitet som budskap

Imidlertid var det viktig å få frem egenverdien av grasrotaktiviteter, og ikke bare betone at en sterk forening gir grunnlag for å finne konstruktive veier i konflikter. Noe av det mest gledelige ved aktivitetene var reaksjonene vi fikk fra forbipasserende. Da Leif-Dan og jeg arbeidet med å spenne ut nett var formålet med dette langt fra innlysende for forbipasserende, og de ble nysgjerrige og spurte om hensikten. Da vi fortalte dette, kunne vi registrere at alle så dette som meningsfullt, og de ble glade for at noen gjorde dette. La meg her å bruke et religiøst bilde: Når mennesker skjøtter landskapet på en slik måte at det blir godt for alle skapninger der, smiler Gud, og vår skrøpelige klode blir da et bitte, bitte lite bedre sted å være.

Kjennetegn ved en levedyktig forening

Hvilke betingelser er nødvendige for at en forening skal være levedyktig? Med andre ord: Hva skal til for å "finne sitt eget Østensjøvann"? Et utgangspunkt er først å spørre hva som er viktig for at et rikt og meningsfullt liv for den enkelte, hvor et svar er: Kontinuitet, Virksomhet, Særpreg.

Kontinuitet betyr opplevelse av at "noe viktig" er det samme i dag som i går, at det med andre ord er en sammenheng i livet. Dette krever en hukommelse som kan binde sammen viktige begivenheter i livet. Virksomhet sikter her på opplevelse av at ens handlinger spiller noen rolle. Motsetningen er avmakt, hjelpeløshet og passivitet.. Særpreg innebærer at det er noe som skiller en fra andre, noe spesielt som gjør meg til akkurat meg.

De tre betingelsene synes også og gjelde for en forening, og det er ikke vanskelig å se at de i rikt monn finnes i Østensjøvannets Venner. Kontinuitet innebærer en aktiv interesse for og ivaretagelse av historien. Vi kan her glede oss over en mengde historiske artikler i Sothøna og på web-sidene. Men kontinuitet betyr ikke mangel på forandring, men at en kan gjenfinne temaer gjennom omskiftelighet. På et besøk på Dyrsku'n i Seljord falt jeg for et motto for håndverkstradisjonene: "Nye skudd på gamle røtter".

For virksomhet er det jo for oss alle åpenbart hvilken aktiv rolle Østensjøvannets Venner har spilt for endelig å få gjennomslag for Miljøpark. (Men vi kan ikke bare leve på gårdsdagen utfordringer, det er viktig å ta opp nye oppgaver!) Endelig er det her unødvendig å si mye om særpreg. Mer enn 200 fuglearter, et mangfold av insekter, blomster osv, dessuten Abildsø gård og østensjøgårdene som alle har sin egen historie: Alt dette og mer til gjør området til noe helt spesielt.

Noe mer må sies om "særpreg". Først og fremst er det viktig å kunne glede seg over det spesielle uten at dette innebærer noen nedvurdering av andre. Det ligger imidlertid noe dypere her. Sammen med styret disponerer pensjonistgruppa "Grisehuset" som er en rehabilitert del av Abildsø gård. Dette

har gitt meg en underlig og god følelse av (med)eierskap i Abildsø gård. Vanligvis er eierskap noe som utelukker: Når dette er mitt betyr det at du ikke har adgang til det. Min følelse av eierskap er her av en annen art: Det er et eierskap som innbefatter, og ikke utelukker. Jeg har lyst til å dele eiergleden med mine venner. Dette gir videre assosiasjoner til hva som også er en god ledetråd for arbeid med konflikter; det sør-afrikanske begrepet UBUNTU. Det kan oversettes: "jeg er fordi du er".

Jeg ønsker å dele gleden av det særpreget ved Østensjøvannet som jeg opplever som en del av meg selv med deg (mine venner som ikke er med i Østensjøvannets Venner). Dette beriker og gjensker meg! Og jordene på Abildsø gård ut mot Enebakkveien er ikke noe som skiller gården fra veien, men de knytter gården til veien. Så la meg utvide de tre ledd ovenfor til: Kontinuitet, Virksomhet, Særpreg/Fellesskap.

Jeg tror Johan Galtung gleder seg over dette. UBUNTU tanken gjenfinnes i hans visjoner om veier ut av ellers ødeleggende konflikter. Hvorfor skal eierskap av land være eksklusivt spør han og kan peke på gjennomslag for visjonen når det gjelder grensekonflikter mellom Ecuador og Peru hvor et omstridt område nå er blitt frihandelsområde til glede for begge parter. Tenk om visjonen også kunne gjennomføres for Midtøsten! (se TRANSCENDs web-side for forslag her).

Abildsø gård og et globalt perspektiv

Noen ord til om Abildsø gård. Særpregene ved gården og omgivelsene, og at den samtidig er så nær byens sentrum, gjør den til et ideelt sted for å rekke ut en hånd. Asgeir - som nå har flyttet med hele sin familie til gården - har gjennom mange år arbeidet med konflikter i Midtøsten og andre brennbare steder, særlig med konflikter tilknyttet vann.

Han har startet et prosjekt som tar sikte på å utdanne fremtidige ledere i Israel, Palestina og Jordan slik at de kan sette i gang sine egne samarbeidsprosjekter på tvers av grenser som skiller. Ville ikke et samarbeid om vannproblemer være

utelukket av den fiendskap som hersker? Ville ikke dessuten slike konflikter kreve smertefulle kompromisser hvor mer vann til den ene part ville gi mindre til den andre? Gjennom samtaler med Asgeir skjønnte jeg at dette var overflatisk tenkt. Det er ikke sikkert at samarbeid om vannressurser vil skje så mye lettere mellom Østensjøvannets Venner og Ljanselvas venner enn mellom partene i Midtøsten.

At konflikten i Midtøsten er så alvorlig gjør samarbeid mer påkrevet, og det er løfterikt at dette kan skje. Asgeir la spesiell vekt på at informasjon om forurensninger og vanntilførsel deles mellom partene, og dette skjer nå uten noe ytre press. Det kan gå sport i å dele stadig flere typer informasjon med "den andre siden", altså en fredelig opptrapping! Det er lett for oss i Norge å tenke at "vi har mye å gi", men det er ikke mindre viktig å tenke den andre veien: Hva kan andre gi oss? Jeg håper en dag å kunne delta i konstruktiv ideutveksling på Abildsø gård.

Avsluttende ettertanke

Til slutt noen ord om hvordan det gikk med foredraget i LaCrosse. Det vanket både applaus og godord, men jeg har nå mer pessimistiske ettertanker. Et vakkert bilde av Østensjøvannet ble kopiert og delt ut til alle deltakerne, og bildet var behørig utstyrt med relevante web- og e-post adresser. Men så vidt jeg vet har det ikke kommet noen henvendelser.

Kartet over Wisconsin viser to store elver som møtes ved LaCrosse. Jeg spurte om å kunne se nærmere på deltaet som sikkert var et spennende våtmarksområde. Men mine verter ville heller vise meg storslåtte utsikter oppe i høyden så jeg kom aldri nær "grasrota". Jeg hadde vel tatt for gitt at det fantes levende interesse for kulturlandskap, men dette var kanskje feil? Eller var det meg som gjorde for lite å finne frem til slik interesse? Uansett var LaCrosse en givende opplevelse, og jeg håper denne artikkelen kan gi bitte, bitte lite inspirasjon i arbeidet med å lage en mangfoldig og fredelig verden.

Forvaltningsplan for Østensjøområdet Miljøpark

Av: Finn A. Gulbrandsen

Østensjøområdet Miljøpark skal få sin forvaltningsplan. Østensjøvannets Venner skal lage planen som skal bearbejdes av biologer og Friluftsetaten. Først skal alle biologiske verdier i området ulike deler ned på papiret og vurderes. Så skal dette bearbejdes og til slutt skal det munne ut i en plan som beskriver hvilke skjøtselstiltak man skal gjennomføre i de ulike deler av området.

Til glede for de fleste ønsker vi å få flere dyr på beite i området.

Allerede i dag samarbeider vi godt med de som har hest på beite i Miljøparken.

Fremmed treslag i Almedalen

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Naturforvalter Bård Bredesen i Friluftsetaten betrakter en rundbarket edelgran i Almedalen

Det er ikke alt vi ser rundt oss av planter og trær som egentlig hører hjemme der de vokser. Et eksempel på det er i Almedalen – ravinedalen med rik edelløvskog rett vest for Østensjøveiens høyeste punkt ved Østensjø gård.

Området ble privatrettslig fredet i 1921 av Haakon Tveter og er fortsatt et område under spesiell oppsikt. I nær fremtid vil Almedalen bli permanent fredet etter Kulturminneloven som en del av fredningen av Østensjøgårdene.

I Almedalen finner vi som navnet forteller spesielt alm, men også platanlønn, vanlig spisslønn, sibirlønn og andre edelløvarter. Det er rikt fugleliv og død ved av alm gir grunnlag for rødlistede insektsarter.

Men ikke alt er som det bør være i dalen. Flere store edelgraner har nå frøet seg med det resultat at skogbunnen har fått en ganske tett forekomst av små edelgranplanter. Og edelgran er et fremmed tre i Norge som lett kan skygge ut planter og trær vi gjerne vil beholde i vår flora. Det kan på sikt endre arealet, det biologiske mangfoldet og dermed også floraen som er det spesielle ved Almedalen. De store edelgranene ble nok opprinnelig plantet som en berikelse for området.

Norge har på basis av internasjonale avtaler og konvensjoner forpliktet seg til å hindre og utrydde fremmede arter. Det krever at man til tider må gå drastisk til verks. Flere var det nok som sperret øynene opp og tenkte på vandalisme da de så at barken på edelgranene man kan se fra Østensjøveien var flekket av rundt stammen. Men "vandalen" hadde tydeligvis etterlatt seg profesjonelle spor og tanken om skjøtsel meldte seg straks.

Rundbarking er en effektiv metode når man ønsker å drepe et tre på forsvarlig måte. Og det er nettopp det som har funnet sted for 5-6 store edelgraner i Almedalen. Det er naturforvalter i Friluftsetaten, Bård Bredesen som grep inn før den tiltagende frøingen fikk overtaket. Sårmerkene er ikke pene, men resultatet vil vise seg ved at Almedalen fortsatt kan beholdes som et spesielt område med rik edelløvskog og sårbare insekter.

Østensjø-området på gamle bilder

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

På Bøler bibliotek: Her har registreringsgruppen fått besøk av Ingrid Løvset (til høyre), barnebarn av gårdbruker Hans Løvset på Oppsal gård. Hun hadde med seg flere bilder som viste livet på Oppsal gård den gang hestene gresset i enga, der det i dag er blokker og veier. På venstre side av bordet ser vi forrest Inger Kjærnes og ved hennes side Nina Eriksson. Bakerst til høyre Cathrine Senje.

Bøler bibliotek var treffstedet for gamle bilder lørdag 1. og mandag 3. november.

Bildeprosjektet "Østensjøs lokalhistoriske bilder", et samarbeid mellom Deichmanske bibliotek, Østensjø historielag og Østensjøvannets Venner, inviterte alle som mente å ha bilder av interesse for områdets lokalhistorie til å komme med bilder for skanning.

Informasjon, slik som fotograferingsår, hva bildet fortalte, hvem som var avbildet, stedsangivelse mv. ble skrevet ned på et skjema. Det ble også sørget for å få giverens tillatelse til å gjengi bildet offentlig på trykk eller over internett. Bildene ble deretter skannet og lagt inn i bildebasen som senere vil bli tilgjengelig på internett i et søkbart system. Deretter fikk giveren bildene, albumbladet eller boka med seg hjem med en gang.

Når basen blir tilgjengelig på nettet, forhåpentligvis før årets utgang, kan du klikke deg inn på hjemmesiden til Østensjøvannets Venner: www.ostensjovannet.no eller Østensjø historielag: www.histlag.pair.com eller Deichman: www.deich.folkebibl.no ved å klikke på "Bildebaser".

(Se også artikkel i Sothøna nr. 25, side 51).

*Alt fra
hurtigtrykk til design- og
profiltrykksaker*

Nordberg Trykk

- en fargerik medspiller

*Kontakt oss på telefon 22 76 98 10
eller besøk oss i våre lokaler i Ryensvingen 11*

Audun
Vetlandsveien
0685

Brekke
OSLO

78 A

B-blad
Returadresse:
ØVV,
Pb.77 Oppsal
0619 OSLO

Østensjødagen 2003

Foto: Paul Fekjær